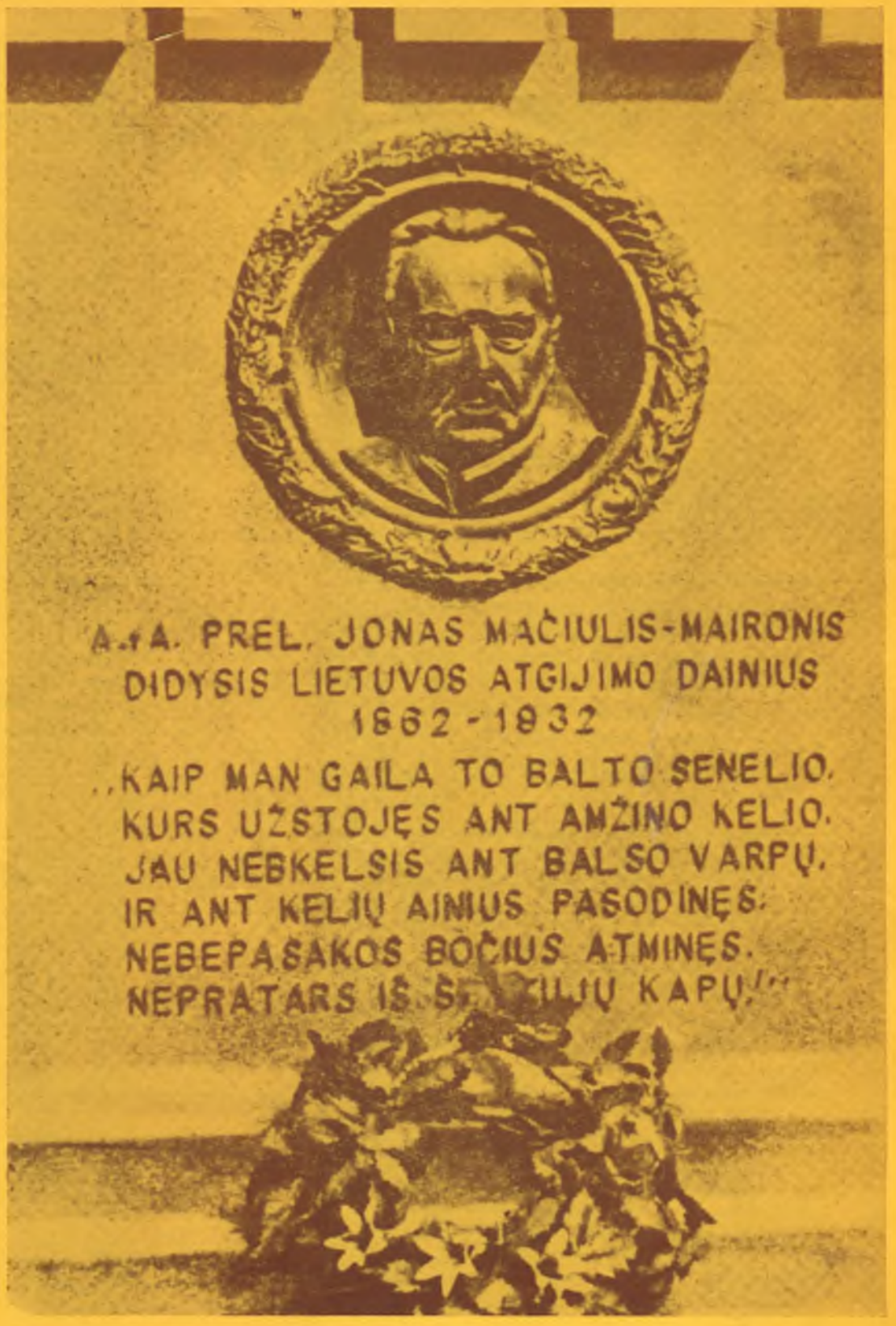

KARYS

1962
GEGUŽIS - MAY

KARYS

1962
Nr. 5 (1382)

Redaktorius — **Zigmas Raulinaitis**
Kalbinę dalį redaguoja — **Kazys Kepalas**
Dail. literatūros dalį redaguoja — **Vincas Jonikas**

Administratorius — **Leonas Bileris**
Leidžia — L.V.S. Ramovė New Yorko Skyrius

Atskirus skyrius redaguoja:
Balys Brazdžionis — Lietuviai Kariai Laisvajam Pasaulyje
Justinas Liaukus — Karinės Žinios

TURINYS

Maironio paminklo detalė	viršelis
P. Dirkis — Jubilėjiniai Maironio metai	129
A. J. Tallat-Kelpša — Tankas	130
B. Auginas — Paskutiniai žingsniai	136
P. Mačiulis — Pirmaisiais 2 pėst. pulko metais	137
V. Kareiva — Kareiviai (novelė)	142
A. Žygmantas — Pirmoji jūrų galybė—Kreta	147
P. L. — Prieš trisdešimt metų	149
Z. R. — Ramovės suvažiavimas ir KARIO reikalai	153
K. M. J. Šarūnas — Pirmavimas erdvėje	154
Lietuviai Kariai Laisvajame Pasaulyje	157
Kronika	158

Bendradarbiai

K. Ališauskas, P. Alšėnas, J. Apyrubis, B. Auginas, V. Augustinas, B. Balčiūnas, A. Bernotas, P. Bliumas, J. Budrys, P. Būtėnas, E. Čekienė, P. Dirkis, S. Dirmantas, K. Jankūnas, V. K. Jonynas, J. Juodis, J. Almis Jūragis, Dr. K. Jurgėla, J. Kiaunė, J. Mikštas, J. Mikuckis, Vl. Mingėla, A. Novickis, T. Papartis, V. Perminas, P. Plechavičius, A. Rėklaitis, M. Rėklaitis, V. Raulinaitis, J. Rūtenis, J. Skardis, A. Sodaitis, Dr. V. Sruogienė, J. Šarūnas, E. Šulaitis, V. Šventoraitis, O. Urbonas, J. Vėgėlis, B. Vrublevičius.

ATSTOVAI: Mike Maksvytis, Chicago, Ill.; Stasys Misiūnas, Omaha, Nebr.; Lionginas Leknickas, Cleveland, Ohio; Vl. Rusas, Toronto, Canada; V. Šalkūnas, Australija; Morkus Šimkus, Baltimore, Md.; K. Trečiokas, Newark, N.J.

PLATINTOJAI JUNGTINĖSE AMERIKOS VALSTYBĖSE:

Boston, Mass. — "Baltic Florists"
Brockton, Mass. — A. Mantautas
Chicago, Ill. —
J. Karvelis, M. Maksvytis, "Marginiai", J Memėnas, K. Rožanskas
Cleveland, Ohio — V. Ročiūnas
Detroit, Mich. —
"Neringa", V. Perminas
Grand Rapids, Mich. — J. Belinis
Los Angeles, Calif. — V. Prižgintas
Philadelphia, Pa. — A. Impulevičius
Newark, N. J. — Kazys Trečiokas
Rochester, N. Y. —
P.Saladžius, A. Sabalis
Waterbury, Conn. — V. Vaitkus

KANADOJE:

Hamilton, Ont. —
J. Pleinys, Z. Orvidas

Toronto, Ont. —
V. Aušrotas, August. Kuolas, V. Rušas, J. Smolskis

Montreal, Que. — "Parish Library"

ANGLIJOJE:

"Dainora" — 49 Thornton Avenue, London W, 4

AUSTRALIJOJE:

N. Butkūnas — 9 Cowper Street, St. Hilda, Vic.

A. Kubilius — 131 Crozier Avenue, Edwardstown, So. Australia

P. Mažylis — 22 Aberdeen St., W. Geelong, Vic.

VENEZUELOJE:

Kun. A. Perkumas, SDB, Seminario Salesiano Altamira, Caracas

THE WARRIOR, magazine for the veterans, of Lithuanian descent and for Lithuanians in the wide world. Published monthly except July and August by "KARYS" — 916 Willoughby Avenue, Brooklyn 21, N. Y., U. S. A. Subscription $6.00 per year. Single copy 60 cents.

SECOND CLASS POSTAGE PAID AT BROOKLYN, N. Y.

KU biblioteka
093 00523750 2

Įsteigtas Lietuvoje 1919— Nepriklausomybės kovų— metais

KARYS

Atgaivintas Jungtinėse Amerikos Valstybėse 1950 metais

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 5 (1382) GEGUŽIS - MAY 1962

JUBILĖJINIAI MAIRONIO METAI

POVILAS DIRKIS

Poeto Maironio vardas, manau Lietuvos kariui yra žinomas daugiau negu kitos profesijos žmogui. Šiais metais Maironiui, vienam didžiausiųjų lietuvių tautos poetų, nuo jo gimimo dienos sukanka šimtas, o nuo jo išleistos Lietuvos istorijos septyniasdešimts metų.

Švenčiant ir minint Maironio gimimo šimtmetį, pirmiausiai turime prisimint, kad jis dar spaudos draudimo metu Basanavičiaus "Aušroje" skausmingai dainavo Lietuvos jaunimui ir dilgino jų širdis, ragindamas prabusti iš miego ir žėruoti prieš pavergėjus deginančia ugnimi! Maironį lietuvių tauta buvo pamilus vien dėl to, kad jis taikliai išreiškė brangiausius tautos jausmus savo poezijoje. Maironis sugabėjo būti atviras lietuvių tautos interesams ir rūpesčiams. Jis lietuviuose yra gyvas kaip spaudos draudžiamojo laikotarpio didžiausias poetas. Jo kūryba pralenkia visų kitų 19-jo šimtmečio pabaigos lietuvių poetų, o savo įtaka jis sukūrė net ištisą pomaironinę mokyklą. Buvo laikotarpis kai Maironio kūryba darėsi lyg ir svetimesnė, nes jį kai kurie sąmoningai stengėsi nuvertinti. Tačiau pastarųjų dvidešimt metų laikotarpyje Maironio kultas vėl atgijo tautoje, nes tauta atsidūrė panašioje padėtyje, kaip ir tuo metu, kai Maironis dar gyvas būdamas dainavo

Kaip ten bebūtų, karšta tėvynės meilė — tai Maironio poezijos pagrindas, jos dosniausias šaltinis. Jo poezija visada buvo gyva, be paliovos virpino kiekvienos profesijos asmenį ir ugdė tėvynės meilės gilius jausmus. Nežiūrint to, kad jis ir nedalyvavo kovose dėl Lietuvos su kardu rankoje, jis savo daina įžiebė mūsų kariui-savanoriui ryžtumą ir pasiaukojimą dėl tėvynės.

Tai tiek apie Maironį poetą. Dauguma turbūt pirmą kartą išgirs, kad Maironis buvo ne tik pirmaeilis poetas bet ir istorikas. Jis, pabaigoje 19 a., parašė ir išleido Lietuvos istorijos vadovėlį, kuris tuo laikų buvo vienintėlis ir atatiko jaunimo dvasiai. Iš jo vakarais savo namuose Kaune jis mokė mokyklinį jaunimą. Jo istorijos mokiniu teko būti ir šio rašinio autoriui:

Turiu pastebėti, kad pirm. Maironio buvo parašę istorinius vadovėlius Kojalavičius 17 a., Daukantas 19 a. ir vėliau visa eilė kitų. Bet, toli gražu, savo turiniu tie veikalai neprilygo Maironio istorijos vadovėliui. Tikras jo vadovėlio perlas yra skyrius "Lietuvių rašliavos apžvalga".

Maironis yra literatūrinė pavardė, arba slapyvardė, prigijusi nuo 1891 metų. Tikroji jo pavardė buvo Jonas Mačiulis, gimęs 1862 m. lapkričio 2 d. Raseinių ap., Betygalos valsč. Pasandravio dvare. Baigęs Kauno gimnaziją, jis buvo išvykęs į Kievą studijuoti mediciną, bet pajutęs pašaukimą, grįžo į Kauną ir įstojo į Kunigų seminariją, kurią baigęs išvažiavo studijoms į Petrapilio dvasinę akademiją. Baigęs, paskiriamas Kauno kun. seminarijos profesorium, o po metų, nukeliamas į Petrapilio dvasinę akademiją profesorium ir inspektorium. Tose pareigose jis išbuvo 15 metų. 1909 m. perkeltas tapo į Kauną ir paskirtas Kauno Kunigų seminarijos rektorium. Tose pareigose jis išbuvo iki mirties. Beprofesoriaudamas jis buvo paaugštintas Mohilevo arkivyskupijos kanauninku, o vėliau, Kauno metropolijos prelatu. Be to, Kauno universiteto buvo išrinktas teol. filosofijos fakulteto profesorium su garbės daktaro titulu. Prelatas Jonas Mačiulis-Maironis mirė 1932 m. birželio 28 d. Jo palaikai ilsisi Kauno bazilikoje.

Taip, Maironis jau miręs, bet jo tėvynės Lietuvos meilės idėja ir ryžtingumas kovoti dėl savos tautos laisvės buvo, yra ir bus gyvas. Į savo širdis įrašykime velionies dainiaus nors šį posmelį jo poezijos: "Petys į petį už savo Tėvynę!"

Šarvuotos kavalerijos būrys garbės sargyboje (U.S. Army)

TANKAS

Algis J. Tallat-Kelpša, Captain USA Armor.

1962 metų vasario mėn. KARIO numeryje, Karinių Žinių skyriuje, tilpo komentaras su keleta įdomių pastabų, kurios ne tiek savo teigimais, kiek bendru tonu pranašauja tanko, kaip kovos ginklo, galą. Esą nebėra tokio šarvo, kurio kokiu nors ginklu nebūtų įmanoma pramušti, ir dabar tankas "turįs gelbėtis ne storindamas savo šarvus, bet spartindamas savo greitį ir ugnies jėgą". Aišku tai yra grynai logiška tiesa, jau paaiškėjusi nuo tų laikų, kai pirmieji tankai, buvo pavartoti kovos lauke. Dabar, praslinkus keliasdešimt metų, visi žinome, ką tankas parodė Antrojo Pasaulinio karo metu, kaip jis tebėra vertinamas šiandien, ir kaip didžiosios kariuomenės rungtyniauja naujų ir tobulesnių tankų išvystyme.

Norėčiau pabrėžti, kad aš pats nesu ypatingas tanko gynėjas, ir net kartais esu kaltinamas kaip "norįs kavalerijai grąžinti arklius" (maloni svajonė) ir, mano nuomone, dabartiniai tankai verkiant prašosi plataus tobulinimo, tačiau reikia skaitytis su faktais, kurie atkakliai rodo, kad tanko dienos, toli gražu, nėra suskaitytos.

Pirmiausia, pabandykime tanką apibūdinti. Tankas faktinai tėra judanti "platforma" pabūklui. Kuo didesnis pabūklas, tuo didesnė tanko ugnies jėga. Kuo judresnė "platforma", tuo naudingesnis yra pabūklas. Aišku, "platformai" reikia "vežimo" ir įgulos, kurie turi būti pridengti, taigi reikia 'skydo" — šarvo. Amžina problema susidaro iš klausimo kaip visa tai išbalansuoti. Dideliam pabūklui reikia didelės "platformos", didelei "platformai" — sunkaus "vežimo", o sunkus tankas nėra judrus. Tas pats ir su šarvu: kuo šarvas storesnis, tuo tankas sunkesnis, o judrumas tankui paprastai vertas tiek kiek ir šarvas. Gi, vieni labai vertina šarvą ir pabūklo kalibrą, o kiti judrumą; taigi, gerinant vieną savybę, dažnai nukenčia kita. Todėl nepažeidžiamo tanko nebuvo ir nebus, nežiūrint kaip gerai visos savybės būtų išbalansuotos, tačiau gerų tankų, kaip ir blogų, jau senai netrūko ir netruks..

Toliau, apžvelkime kaip tankas yra vartojamas. Savaime aišku, tanką rasime, beveik be išimčių Šarvuočių dalyse.[1] Gi Šarvuočių dalys susidaro iš tankų bei šarvuotos kavalerijos vienetų. Čia minima organizacija yra U.S. Armijos, tačiau tiesioginių panašumų yra visose moderniose kariuomenėse. Pagrindiniai vienetai yra batalionai. Tankų kuopa turi 17 tankų; batalio-

ne yra 3 ar 4 tankų kuopos. Tankų batalionai organiškai priklauso divizijoms, išskyrus paskirus batalionus priklausančius korpams, kurie, tačiau, kovos uždaviniams, paprastai, irgi būna priskiriami kitų dalių, dažniausiai divizijų, rėmimui. Šarvuotoje divizijoje randame keturis tankų batalionus, vieną šarvuotos kavalerijos batalioną, keturis šarvuotų-motorizuotų pėstininkų batalionus, keturis šarvuotos-motorizuotos artilerijos batalionus, bei kitus remiančius ir tarnybos dalinius (inžinerijos batalionas, ryšių batalionas, aviacijos kuopa, ir t.t.). Pažymėtina, kad pulkai nebeegzistuoja, išskyrus tradicinius dalinių pavadinimus; batalionai tiesioginiai priklauso divizijoms ir kiekvienam kovos uždaviniui yra priskiriami prie vienos iš "kovos komandų" balansuojant šarvuočius, pėstininkus, ir artileriją, pagal esamą reikalą. Šiuometinėje pėstininkų divizijoje randame vieną tankų ir vieną šarvuotos kavalerijos batalioną, bet dabar U.S. Armija pradeda perorganizavimą, po kurio divizijoje bus neaprėžtas skaičius tankų ar pėstininkų batalionų; divizijos pavadinimas priklausys nuo to kas sudarys daugumą, šarvuočiai ar pėstininkai. Žinoma, į kiekvieną diviziją dar įeis artilerijos ir kiti atatinkami vienetai. Visa tai pabrėžia reikalą pritapti prie nuolatos besikeičiančios situacijos, stengiantis išlaikyti judrumą ir organizacijos lankstumą. Tas taip pat rodo, kad pėstininkai, šarvuočiai, ir artilerija vienas be kito neapsieina, ir kad tankų parama yra reikalinga vis didesnės proporcijos.

Didelį Šarvuočių dalių nuošimtį sudaro šarvuota kavalerija. Bendrai paėmus, bet koks šarvuotos kavalerijos dalinys turi didesnę ugnies jėgą negu atatinkamo dydžio kitos ginklo rūšies dalinys; vietoje arklių, net ir pats mažiausias kavalerijos vienetas - būrys, turi tankų, artilerijos, ir motorizuotų šaulių elementus. Kavalerijos būryje randame motorizuotų žvalgų skyrių (4 kulkosvaidžiais ginkluoti džypai), tankų skyrių (2 tankai), šarvuotų pėstininkų grandį (1 šarvuotis), ir mortyros grandį (1 šarvuotyje įtaisyta 4.2" mortyra). Kuopoje yra trys toki būriai, o batalione, pagal paskirtį, būna 3 ar 4 kuopos. Šarvuotoje kavalerijoje dar tebėra pulkas kaip taktinis vienetas (paprastai priskirtas prie korpo), nes faktinai tai yra miniatiūrinė šarvuota divizija. Tokiame pulke yra trys batalionai, ir kiekviename jų, be trijų kavalerijos kuopų, dar būna nuosava aviacijos kuopa[2] Ir čia, nors tankai skaičiumi nesudaro daugumos, ir turi būti remiami kitų ginklų, jie vistiek sudaro šarvuotos kavalerijos stuburkaulį.

Šarvuotos kavalerijos tankai žygyje (U.S. Army)

Naujoji 155 mm M 196 šarvuota - motorizuota amfibinė gaubica (U.S. Army)

Naujasis lengvas plaukiantis šarvuotis M 114, numatomas įvesti Šarvuotos Kavalerijos dalyse. (U.S. Army)

Amfibinis šarvuotis M 113, šarvuotų pėstininkų, kavalerijos, štabų kilnojimui, tinka sunkvežimio ir ambulanso darbui. (U.S. Army)

Kaip bežiūrėtum, be tanko neapsieinama. Tiktai tankas sugeba pristatyti tokią milžinišką ugnies jėgą į pačias priekines kovos linijas. Tegalima nagrinėti tiktai šių dienų tanko savybes ir kokios jos bus išvystytos ateityje.

Modernus šių dienų tankas sveria nuo 35 iki 60 tonų, yra ginkluotas nuo 76 mm iki 120 mm pabūklu, ir dviem ar trim kulkosvaidžiais, kurių bent vienas yra įmontuotas lygiagreičiai pagrindiniam pabūklui, o kitas, dvigubai didesnio kalibro, tanko viršuje. Toks tankas yra aptarnaujamas 4-5 žmonių įgulos. Tokių panašių bruožų tankus vartoja ir U.S. ir Raudonoji armija, o Amerikos, ir Rusijos sąjungininkai tenkinasi senesniais amerikietiškais ar rusiškais modeliais. Anglai ir prancūzai, nors ir dažnai pasirodo su savo naujais modeliais, į gamybą jų beveik taip ir neleidžia. Būtų sunku išspręsti dažnai kylantį klausimą, kurie tankai amerikiečių ar rusų, yra pranašesni. Nors detalės ir skiriasi, ir vieni ir kiti turi panašias ypatybes, kurių taip stengiamasi atsikratyti: svoris yra per didelis, permetimas lėktuvais neįmanomas, tankai neplūduriuoja vandenyje, upių forsavimas ne visada galimas. Rusai vartoja didesnio kalibro pabūklus, tačiau tų pabūklų charakteristika ir taikymo aparatūra yra dažnai kritikuojamos; tokios kritikos apie amerikiečių pabūklus gi neatsiranda, o, be to, amerikiečių taikymo aparatūra pasižymi ypatingu tikslumu. Reikia manyti, jog amerikiečių tankai yra pranašesni, nors techniškai ir daug komplikuotesni negu rusų. Jie reikalauja geriau apmokyto personalo, bei daugiau priežiūros; tačiau, iš kitos pusės, beveik visas laisvas pasaulis dar dabar sėkmingai tebevartoja daugiau kaip penkiolikos metų senumo Antrojo Pas. karo gamybos amerikietiškus tankus ir šarvuočius, nors, paprastai, nesugeba ar negali jų prižiūrėti ir remontuoti pagal U.S. Armijos standartus.

Tačiau, kaip tankas atrodys ateityje?

Šarvai priklausys nuo metalurgijos, bei kitų mokslų, sugebėjimo išvystyti naujas medžiagas. Tikimasi, kad netolimoje ateityje šarvas, nors ir sunkiai prašaunamas, bus daug lengvesnis, taip kad tankai bus lengvai transportuojami lėktuvais, bei galės plūduriuoti ir savo jėga plaukti. Pranašaujama, kad tanko paviršių bus galima padengti celių koriu; tos celės tai būtų sprogstami užtaisai, jaučią atlekiantį sviedinį, kurie patys iššautų sunaikindami priešo sviedinį, jam dar nepalietus tanko paviršiaus. Taigi, galimybių netrūksta, ir šarvas, koks jis bebūtų, bus vartojamas įgulos apsaugai, jeigu ir ne nuo tiesioginės ugnies, tai bent nuo atominių ginklų karščio ir radiacijos.

Patranka tikrai neliks pagrindinis tanko

pabūklas. Nors įvairios raketos ir nėra dar pakankamai ištobulintos, tačiau aišku, kad greitai atsiras tinkamas ginklas, kurio sviedinį bus galima valdyti ir po iššovimo, kas ne tik palengvins visą šaudymo procedūrą, bet, taip pat, suteiks didesnes galimybes sunaikinti taikinį.

Tanko judrumas bus neribotas. Nors optimistai tvirtina, kad tankas, galės skraidyti bent trumpuose atstumuose, kaip helikopteris, logiškiau atrodo kita galimybė: tai vežimas judąs ant oro sluogsnio pakilęs porą pėdų nuo žemės paviršiaus. Toks autovežimis jau išrastas, ir galimas dalykas, kad ateityje, ne tik tankai, bet ir visi autovežimiai judės be ratų. Toks autovežimis nereikalauja jokio kelio ir juda virš bet kurio paviršiaus, net ir virš vandens.

Tad ateitis, greičiausia, iškels tanką į dar didesnes augštybes. Bet negalima pranašauti greito galo ir šiandieniniam tankui. Tankų vartojimas ne tik nuolatos plinta, bet ir kiti kovos autovežimiai įgauna vis daugiau ir daugiau tanko savybių, t.y. turi vikšrus ir šarvus. Motorizuoti artilerijos pabūklai, nors jau senai varomi vikšrais, visada būdavo atviri, dabar jie jau šarvuoti iš visų pusių. Šarvuotų pėstininkų šarvuočiai taipogi yra pilnai šaruoti "sunkvežimiai" ant vikšrų. Tiesa, palyginus su tankais, šių autovežimių šarvai yra ploni, bet jie vistiek apsaugo įgulą nuo lengvų ginklų, artilerijos ugnies ir atominių ginklų karščio ir radiacijos. Dauguma jų yra gaminami iš aliuminijaus ir yra pakankamai lengvi, kad galėtų sava jėga plaukti. Net ir plačiai mėgiamas džypas U.S. Armijos kovos daliniuose bus pakeistas mažu vikšriniu, keliais kulkosvaidžiais ginkluotu, šarvuočiu, kuris galės pasiekti net apie 60 mylių į val. greitį.

—o—

Kalbant apie tankus, nesinori baigti plačiau nepaminėjus šį tą apie U.S. Armijos šarvuotus autovežimius.

Pagrindinis U.S. Armijos kovos tankas yra, taip vadinamas, Generolo Pattono tipas. Daugumoje tai yra, vadinami, M48 modeliai su 90 mm pabūklu ir benzininiu motoru. Šis naujas pabūklas, bei motoras, gali būti įmontuoti ir į M48 tankus, kas juos automatiškai paverstų naujais modeliais. Pažymėtina, kad U.S. Armija pabrėžia, jog M60 yra tiktai laikinas modelis, gami-

Pattono tipo tankas M 48 A 2 (U.S. Army)

Naujas Pattono tankas M 60 su 150 mm pabūklu. Naujesniuose modeliuose sunk. kulkosvaidis įmontuotas specialiam bokštelyje. (U.S. Army)

namas tik iš reikalo, ir kad naujas, lengvesnis, stipresnis, ir, reikia manyti, plaukiantis ir dar geriau ginkluotas tankas bus paleistas į gamybą tuojau kai moksliniai tyrinėjimai pasieks Armijos reikalaujamus rezultatus. Pattono tipo tankai pasižymi savo vikrumu-judrumu ir ypatinga optine taikymo aparatūra, kuri turi automatinį kalkulatorių. Be pagrindinio pabūklo jie turi du kulkosvaidžius: vieną .30″ kalibro įmontuotą lygiagrečiai patrankai ir .50″ kulkosvaidį įmontuotą bokšte, tanko viršuje. Tankas yra aptarnaujamas keturių vyrų įgulos, kurią sudaro: vadas (pagrindinis stebėtojas), pabūklo šaulys, vairuotojas, ir pabūklo užtaisytojas. Įgula tarp savęs susikalba vidujiniu ryšių tinklu, o be to, kiekvienas įgulos narys gali valdyti radio siųstuvus —priimtuvus, kurių paprastai būna bent du. Tankas išvysto virš 70 arklio jėgų ir vartoja pilnai automatinę transmisiją. Be specialaus aprėdo gali veikti iki 4 pėdų gilumo vandenyje ir taipogi įlipti į 60% šlaitą. Greitis — virš 40 mylių. Patton tipo tankai sveria apie 50 tonų ir U.S. Armija juos klasifikuoja kaip vidutinio svorio. Sunkių tankų U.S. Armija nevartoja. Marinų Korpo prašoma Armija buvo išvysčiusi ir pagaminusi sunkų tanką. Armija tebevartoja jį tolesniems bandymams. Marinai nuo jo atsisakė po keletos metų dėl per didelio svorio. Lengvi tankai U.S. Armijoje irgi mažai tebevartojami, nes Patton tankai parodė tiek daug gerų lengvo tanko savybių. Kai kurie šarvuotos kavalerijos daliniai tebevartoja M41 lengvą tanką, kuris buvo pradėtas gaminti Korėjos karo metu. Jis turi 76 mm patranką ir sveria apie 25 tonas. Šis tankas daugiau nebegaminamas, ir neatrodo, kad U.S. Armija per daug skubėtų įsigyti naujo tipo lengvą tanką, dalinai dėl pasitenkinimo Pattono tipo tankais.

Šalia tanko, U.S. Armija labai plačiai vartoja šarvuotą autovežimį, kuris esmėje yra lyg dėžė ant vikšrų, ir veža į kovą grandį pėstininkų. Jis turi vieną .50" kulkosvaidį; pėstininkai kautynėms turi iš jo išlipti. Šis autovežimis, nors ir šarvuotas, gali sava jėga plaukti. Jis taip pat yra vartojamas pervežti krūviams (pav. šiuo šarvuočiu per upę galima perplukdyti džypą), judriems štabams, ir net kaip ambulansas kovos lauke. Tokie šarvuočiai būna priskirti prie visų šarvuotų pėstininkų dalių.

Motorizuoti artilerijos pabūklai taipogi vis panašėja į tanką. Praeityje, keliais atvejais, gaubicos buvo montuojamos tiesiai į tankus, nors jų paskirtis buvo visai skirtinga nuo tankų pabūklų, ir normaliai, artilerija vartojo atvirus, kad ir vikšrinius autovežimus. Čia reiktų prisiminti, kad tankų pabūklai gali būti pavartoti kaip artilerija, bet tanko sviedinio, turinčio milžinišką pramušamąją jėgą, greitis yra nepalyginamai didesnis už artilerijos sviedinio greitį, todėl šaudant nepaliaujamomis salvėmis, kaip

artilerijoje, tanko patrankos vamzdis daug greičiau susidėvėtų. Dėl to artilerijos pabūklai yra paprastai montuojami į specialius autovežimius. Tuo būdu U.S. Armija vartoja motorizuotas — šarvuotas 105 mm, 155 mm, ir 8" patrankas ir gaubicas, kurios yra bent dalinai šarvuotos.

Nauji 105 mm ir 155 mm modeliai (M195 ir M196) jau yra nors ir lengvai, bet pilnai šarvuoti, gali savo jėga plaukti, ir savo išvaizda labai primena tanką.

Be šių autovežimių dar yra visa eilė vikšrinių bent dalinai šarvuotų autovežimių vartojamų begalinei daugybei uždavinių: nuo raketų platformų iki šarvuotų žvalgų "arklių", kurie kovoje pakeis jau gerokai "apdėvėtą" džypą.

—o—

Taigi tankas ir jo "giminaičiai" šiandien viešpatauja kovos lauke. Ir po tiek šimtų metų, išstūmęs seną karžygį arklį, kažin ar tankas kada nusileis kokiam kitam mechaniškam milžinui.

---

1 Verčiu: Cavalry — Kavalerija, Infantry — Pėstininkai, Armor — Šarvuočiai.

2 Visi organizacijos aprašymai praleidžia štabų ir pagelbines sekcijas bei dalinius neturinčius tiesioginio ryšio su aprašoma tema.

KARIO PREMIJOS:

Už geriausius straipsnius išspausdintus KARYJE 1961 metų bėgyje, RAMOVĖS Premijų Komisija paskyrė šias premijas:

1. *A. BAUBLYS, Geležinkelių Būrys Vilniaus Kryptimi (KARYS, 1961 m. Nr. 1 - 6) — 50 dol.*
2. *Z. RAULINAITIS, Aisčiai Karinės Istorijos Šviesoje (KARYS, 1961 m. Nr. 6 - 10) — 40 dol.*
3. *O. URBONAS, Didžiojo Šiaurės Karo Frontas Lietuvoje (KARYS, 1961 m. Nr. 5 - 7, 10), 35 dol.*

Tankų kuopa — ginkluota M 48 Pattono tipo tankais (U.S. Army)

MOTINOS širdyje kiekviena kūdikio gyvenimo smulkmena įrašyta nedžiūstančiu atminimo rašalu. Kiekvienas jos vaiko šypsnys — yra baladė, kiekvienas nusivylimas — tragedija, ir visas vaiko gyvenimas jai — šviesiausia poema ar heroinis epas. —

Balys Auginas

PASKUTINIAI ŽINGSNIAI

Motinos Monologas sūnui

KUR tu, Sūnau — vienintėlė palikusi šaka,
Bedžiūstančio senatvės medžio? Girdžiu
Nutolstančius žingsnius stikliniam gruode —
Jie skamba, tarsi dūžtantys
Likimo laimės veidrodžiai —
Ir aštrios skausmo šukės
Įsminga mano vienišon širdin —

O, gulbine išskridęs mano!
Tavieji žodžiai atsisveikinant
Dar virpa ausyse — Juos paslėpiau
Širdies slapčiausioje kertelėj —
Tai lobis, užrakintas raktaïs
Iš niekad nerūdijančios vilties!

— O, Mama — tu sakei — Balti
Balandžiai snapuose ataneša
Saulėtekio varsom ataustą žinią
Nuo Gedimino Miesto ligi vienkiemių
Šiaudinių. Ir spindintys danguj
Vaivorykštės lašai srovena laisve
Bundančion širdin —
Ir Kraštas keliasi — nubudus mūsų Žemė
Aušrų rasotom akimis jau žvelgia —

— Mamut, ir aš einu Saulėtekį
Sutikt kartu su bundančiais prieš Rytą.
Parnešiu Tau, Mamut, ne šilko skarą,
Ne vėrinį gintaro Tavo nuostabiam
Mielajam kaklui apkabinti — Svajonėse
Regiu vainiką laisvės, pinamą iš kraujo.
Ir vilties, ir žygių, bręstančių krūtinėj —

Ir tu čiulbėjai man, lyg vieversys
Prieš aušrą tvinstančią pragydęs —
Nesupratau tavų troškimų —
Tačiau giesmė mūs Krašto Saulei
Įaudrino mane — Ir saldžiai apsvaigino—
Kodėl tada tos laimės prieangio šešėliuos
Pasivaideno man laukuos vientulis,
Besiblaškąs pavasario agonijoje, beržas
Su kruvinų sulos lašų šaltiniais? Ir baimės
Griaustinio daužoma širdis drebėjo
Tave — savo vienintėlį — prarast —

Ak, medi mano, sodyboj mūsų pasodintas
Užuovėja vienintėlė senatvės vėjuos —

Raudų liūtim aš išsiliejau,
Ir žodžių potvyniu užpyliau, lyg banga —
Ir ašarų grandinėmis norėdama Tave pririšti
Prie namų —

— Ir išėjai

Audringą lapkričio vėjuotą naktį.
Ir paukščio giesmę,
Ir saulės vyzdį išsinešęs su savim —

Dabar taip tyliai byra mano dienos —
Nužydę obelų ir vyšnių trupantys žiedai —
Ir nors pavasario ugningi pirštai
Darželyje man tulpę degančią įžiebia
Nušviesti pėdas vienišas senatvės —
Aš tulpių degančioj liepsnoj
Regiu, Sūnau, tik tavo brangų veidą
Ir Tavo skruostai vėl pražysta širdyje —

Ir kai pavasario žalioj nakty sudėjus bluostą,
Įsiklausau, kaip vėjas skambina konvaliją
varpeliais —
Man ausyse nuspengia Tavo paskutiniai
žingsniai —
Ir aš tikiu —
Tai ne konvalijos, tai j i e —
Tai Tavo p a s k u t i n i a i ž i n g s n i a i
Čia aidi, tartum dūžiai
Varpo šermeniniai —

PIRMAISIAIS 2 PĖST. PULKO METAIS

Ats. Mjr. PRANAS MAČIULIS

(Pabaiga)

Pranešiau pulko vadui apie dvaro užėmimą ir apie grobį. Pats gi su visomis savo jėgomis nuskubėjau į Radviliškio dvarą.

Mokomąją kuopą, su leitenantu Pauru priešakyje, pasiunčiau pulti Radviliškio miestelį priešakyje, pasiunčiau pulti Radviliškio miestelį pietų rytų kryptimi, ir užimti geležinkelio stotį. 3-čią kuopą — pulti miestelį tiesiog—rytų kryptimi. 1-ą kuopą, kaip mažiausią ir daugiausia nukentėjusią nuo vakarykščios nelaimės, pasiunčiau užimti miestelį šiaurės rytų kryptimi. 2-ją kuopą palikau Radviliškio dvare — rezerve.

Deja, mūsų buvo pavėluota. Bermontininkai patyrę, kad dvaras užimtas ir miestelis apsuptas, sugadinę savo sunkiuosius ginklus, susėdo į traukinį ir išdūmė Šiaulių kryptimi. Taigi 1919 metų lapkričio mėn. 21 d., pirmą valandą po pietų, Radviliškis pateko į lietuvių rankas. Tai buvo šeštadienis.

Apie trečią valandą po pietų į Radviliškio dvarą atvyko mjr. Laurinaitis su savo II batalionu. Iš jo pasakojimo patyriau, kad pasiuntinys jį pasivijo jau Aleksandrijos dvare prie Šiaulių su įsakymu grįžti ir pulti Radviliškio dvarą iš Šiaulių pusės. Jis nutarė nebegrįžti senuoju keliu, bet žygiuoti tiesiai vieškeliu Šiauliai-Radviliškis. Toliau mjr. Laurinaitis pasakojo, kad sustojus batalionui pailsėti, atvažiavo lengvas automobilis su keturiais ponais iš Šiaulių pusės. Klausė jį, kur žygiuoja ši kariuomenė. Jis tyčia atsakė, kad į Šiaulius. Tuomet jie jam sako, kad jis negalįs ten žygiuoti ir turįs grįžti atgal. Į tai majoras juokdamasis atsakė: "Aš turiu savo vadovybės įsakymą, aš jį ir vykdau, o ne jūsų". Tuomet vienas jų įsikarščiavęs, net rėkdamas, šaukė: "Mes, Santarvės Komisija, jūs turite mūsų klausyti." Mjr. Laurinaitis atsakė: "Jeigu jūs esate Santarvės Komisijos nariai, tai tarkitės su mano vadovybe, kuri yra Radviliškyje. Tegul ji mane atšaukia". — Komisijos nariai, tarp savęs pasikalbėję prancūziškai, susėdo į mašiną ir nuvažiavo Radviliškio link.

Nuvykus vakare į pulko štabą, adjutantas papasakojo, kad mūsų dalims užėmus Radviliškį, atvyko Santarvės Komisijos nariai ir pradėjo klausinėti kareivių, kur yra vadas. Kareiviai nurodė savo kuopos vadą ir atvedė pas jį. Paaiškėjus reikalui, kuopos vadas nurodė pulko

Ats. mjr. Pranas Mačiulis

vado būstinę Karčiamos kaime. Tuo tarpu pulko štabas jau buvo persikėlęs į dvarelį netoli Radviliškio. Tik vakare komisijos nariai susirado pulko štabą. Bet ir čia atsitiko tas pats, kas ir bekalbant su mjr. Laurinaičiu.

Štabe komisijos narius pavaišino užkandžiais ir arbata, o tuo tarpu plk. Glovackis susirišo su divizijos vadu ir nutarė, kad Santarvės Komisija vistiek privers atsitraukti. Todėl gaus įsakymą atsitraukti, būtinai reikia karo grobį išgabenti iš Radviliškio. Tad plk. Glovackis pranešė komisijai, kad be Generalinio Štabo įsakymo negalįs atsitraukti ir neatsitrauks. Generalinis Štabas Kaune, tegu komisija vyksta Kaunan ir ten tariasi dėl atsitraukimo.

Du pulkai krovė karinį turtą į vagonus. Jo buvo nemaža. Gelžkelio stotyje stovėjo apie

pora šimtų vagonų, apie dešimts garvežių, remonto įrankiai ir mašinos ir daug geležinkeliams naudingo turto. Radviliškio dvare vokiškų karinių drabužių, batų, balnų, maisto, konservų, lydytų taukų, lašinių ir kito konservuoto maisto. Šautuvų, šovinių, kulkosvaidžių, minosvaidžių, keliolika patrankų ir sviedinių joms, pakinktų ir daug, daug kito turto. Iš aerodromo buvo išgabenta dvylika lėktuvų ir kito naudingo aviacijos turto. Kiek buvo lėktuvų tinkamų skraidymui nesidomėjau. Mūsų pulko III-is batalionas buvo sugrąžintas net iš Ginkūnų dvaro. Keletą kilometrų nuo Gubernijos gelžkelio stoties, irgi buvo daug turto, bet, atsitraukianti vokiečiai, jį išsivežė, arba išsprogdino. Kai kas, tačiau, atiteko ir lietuviams. Kautynės ties Radviliškiu įvyko lapkričio 21-22 dienomis.

Gavus įsakymą atsitraukti į pirmykštes pozicijas, pulko dalis grįžo į Šeduvos miestelį, o mokomoji kuopa į Šeduvos dvarą, kuriame apsistojo ir pulko štabas. Lapkričio 24 dieną iškilmingai palaidojome mūsų žuvusius Šeduvos parapijos kapinėse, bendrame kape. Lapkričio pabaigoje pulkas gavo įsakymą žygiuoti į Joniškio miestą Latvijos pasienyje. Aš gavau įsakymą žygiuoti su mokomąja kuopa į Žeimelį, Latvijos pasienyje. Atvykus į Žeimelį, ten radau latvių kariuomenės vieną batalioną. Rytojaus dieną latvių batalionas Žeimelį apleido. Už kelių dienų gavau įsakymą persikelti į Kriukų miestelį, Latvijos pasienyje. Kriukuose radome dvi latvių kuopas, kurios už poros dienų šį miestelį paliko. Čia prastovėjome porą savaičių.

Gruodžio viduryje gavau įsakymą susijungti su pulku Kretingos mieste. Per Joniškį - Šiaulius - Kuršėnus - Tryškius - Telšius - Rietavą, gruodžio mėn. 22 d., pasiekėme Kretingą ir apsistojome Kretingos dvare. Radome Kretingoje tik I-jį batalioną. II-is stovėjo Gargždуose, o III — Mažeikiuose. Kūčias valgėme pas Kretingos grovą Tiškevičių, kuris suruošė bendras kūčias karininkams. Kartu valgė ir grovas su savo dvariškiais. Stalas buvo padengtas penkiasdešimčiai asmenų. Keletas kėdžių buvo tuščių. Labai iškilmingai patarnavo keturi tarnai, apsivilkę livrejomis. Prieš tai mus perspėjo, kad apsivilktumėm kuo geriausiai. Nedaug kas mūsų turėjo išeiginius drabužius. Pulko štabo pora karininkų turėjo gerus drabužius, mes gi, rikiuotės — dėl nuolatinių žygių, buvome jau panešiotais drabužiais. Prieš kūčias juos išvalėme, išprosinome, batus išblizginome. Nors atrodėme kukliai, bet švariai.

Valgomasis kambarys, šalia oranžerėjos, kurioje augo daug atogrąžų augalų, buvo didelis, Oranžerėja buvo atitverta nuo valgomojo stiklo siena. Vakarienės metu grovas skundėsi, kad daug retesnių ir lepesnių augalų sunyko vokiečių okupacijos metu. Mat, vokiečiai jam neleido kirsti jo nuosavo miško oranžeriją apšildyti. Teko tenkintis tuo, kiek leisdavo kirsti tik namo apšildymui. Bet ir namui apšildyti leisdavo kirsti tik pusę to, kiek buvo reikalinga. Džiaugėsi, kad dabar jis gyvena šiltai. Kalėdų pirmąją dieną vakarieniavome pas grovo vyriausiąjį ūkvedį. Čia, be pulko štabo, buvome pakviesti keletas vyresniųjų karininkų. Buvo ir keletas mergaičių. Vakarienės metu iškilo kalbos apie šokius, kad nebloga būtų pašokti. Prie pulko štabo buvo keletas griežikų. Adjutantas juos pakvietė ir šokiai užsitęsė iki vėlumos.

Trečią Kalėdų dieną plk. Glovackis suruošė ekskursiją į Palangą, tuomet latvių okupuotą. Aštuoni raiti karininkai su maždaug tiek pat palydovų sudarė nemažą raitelių būrelį. Latviai sužiūro įjojus mums į Palangą, bet nesulaikė. Nujojome prie jūros. Tą dieną jūra buvo labai nerami. Apsidairėme, pabuvojome koplytėlėje, prie Birutės kalno, užlipome į patį kalną, prajojome pro Tiškevičiaus rūmus. Man ypač buvo įdomu, nes tuomet Palangoje lankiausi tik pirmą kartą. Apžiūrėjome miestą ir nujojome į kleboniją. Klebonas pavaišino mus pietumis ir pavakarėje grįžom Kretingon.

Grįžę radome divizijos įsakymą surinkti visą pulką į Šiaulių miestą ir Šiauliuose apsistot nuolatiniam gyvenimui. Tą pat vakarą pulko vadas įsakė visiems pulko daliniams žygiuoti į Šiaulius. Man buvo įsakyta, be mokomosios kuopos, vesti dar ir I batalioną. Iš Kretingos iššygiavome gruodžio 28 d. 8 val. ryto. Vėl tais pačiais keliais atgal į Šiaulius. Bet dabar žygis buvo daug sunkesnis. Žygiuojant į Kretingą vedžiau tik vieną mokomąją kuopą, daug kur naudojomės pastotėmis ir kuprines visą laiką vežėme vežimuose. Dabar gi dalis buvo apie dvylikos šimtų vyrų didumo, pastočių naudoti nebegalėjome. Turėjome eiti apsišarvavę ir dar bristi per sniegą. Daugiau negalėjome padaryti kaip 20 ar 25 kilometrus per parą.

Telšius pasiekėme gruodžio mėn. 31 d. pavakaryje. Telšių visuomenė sutiko mus labai palankiai. Moksleiviai ir jaunuomenė išsivedžiojo kareivius į visokius pasilinksminimus ir pasišokimus, kurių Naujų Metų sutikimui buvo rengiama labai daug. Mums, karininkams, buvo suruoštas visuomenės Naujųjų Metų sutikimas su išgėrimu ir šokiais. Ypatingai mus globojo tuometinis Telšių karo komendantas kpt. Zaleskis, kurį pažinojau dar iš Petrogrado laikų. Man būnant Oranenbaume karininkų šaulių mokykloje, Zaleskis kaip tik tuo laiku mokėsi Oranen-

baumo praporščikų karo mokykloje. Leidau Telšiuose žmonėms pailsėti porą dienų.

1920 m. sausio mėn. 3 dieną pradėjome žygį su nakvynėmis Tryškiuose ir Kuršėnuose. Sausio 5 d. pavakaryje pasiekėme Šiaulius. Mokomąjai kuopai buvo paskirtas dviejų augštų baltas mūrinis namas, pačiame miesto centre. (Vilniaus gatvėje prie Tilžės gatvės kampo). Porą dienų tvarkėme patalpas. Namas buvo neperdidelis, o mes gi atvykome nuolatiniam gyvenimui, tad prisiėjo tvarkytis, kad visiems užtektų vietos. Prisiėjo pasistatyti dviejų augštų narus miegoti. Miegamiems kambariams užėmėm antrą augštą. Valgyklai, klasėm, ginklų sandėliui, maisto sandėliui ir raštinei — pirmąjį augštą. Lauko virtuvei kieme sukalėme pašiūrę apsaugai nuo lietaus ir vėjo. Kieme įrengėme išvietes.

Šauliuose gavau dar vieną jaunuolį karininką, kuris baigė Karo Mokyklos antrąją laidą, bet dėl kažkokių priežasčių nebuvo pakeltas į leitenantus. Galėjo būti pakeltas tik pulko vadui pristatant pakelti. Jo pavardė buvo Šova. Patalpinau jį su raštininku. Pasirodė gan geras jaunuolis — karys. Už mėnesio tarpininkavau pakelti jį į leitenantus.

Susitvarkę pradėjome mokslą. Rikiuotės pamokos vykdavo turgaus aikštėje ties pravoslavų cerkve. Turgų dienomis pamokos vykdydavome klasėse, arba laukuose. Ruošėme gerus puskarininkius. Naują laidą buvau numatęs išleisti balandžio pradžioje, bet, deja, man jos neteko išleisti.

Keleta žodžių paminėsiu apie gan nemalonų atsitikimą įvykusį pulke Šiauliuose. Vasario mėn., A. Panemunės įguloje, įvyko kareivių sukilimas. Prieš juos buvo pavartota jėga. Prasidėjo ir mūsų pulke bruzdėjimas. Kai kurios kuopos apvertė virtuves su vakariene, šaukdamos, kad blogas maistas. Buvo tikėtasi, kad ir Šiauliuose 2 p. pulke, kažkas panašu, kaip A. Panemunėje, gali atsitikti. Sužinojęs, kad virtuvės jau verčiamos, nuvykau kuopon, įsakiau viršilai išrikiuoti kuopą, lyg ir patikrinimui. Priėjau pro gretas žiūrėdamas į veidus, norėdamas įsitikinti ar kareiviai klausys manęs. Kareivių akys lydėjo mane, kaip visuomet, malonios, su pagarba ir atsidavusios. Nė vieno kareivio akys nepalydėjo manęs piktu žvilgsniu. Įsitikinau, kad kuopa klausys ir jokių riaušių pulke nebus.

Praėjęs po kareivius, atsistojau ties kuopos viduriu. Prabilau maždaug taip: "Vyrai, ar girdėjote, kas dedasi Kaune. Lietuvis lietuvį žudo. Mūsų pulke kai kurios kuopos apvertė virtuves, kad esą blogas maistas, ankštos patalpos. Taip, vyrai, pas mus maistas blogas ir patalpos ankštos. Tai tiesa! Mes kėlėmės iš mirusiųjų, turime tris kaimynus, keleriopai stipresnius už mus ir kiekvienas iš jų nori mus praryti. Rusai komunizmo vardu, vokiečiai bermontininkų vardu, o lenkai unijos vardu. Visi jie nori vėl mus numarinti. Rusų ir vokiečių šiaip taip atsikratėme, liko dar lenkai. Su jais reikės dar kariauti. Visi mūsų bajorai save laiko lenkais. Ar yra čia išsirikiavusių mūsų tarpe nors vienas bajoras. Atsiliepk! Tyla, reiškia nėra. Matot, vyrai, bajorų mūsų tarpe nėra, nes visi valstiečių ir darbininkų vaikai. Bajorai, laikydami save lenkais, nuėjo pas lenkus. Jie ateis ginti savo dvarus, nenorės leisti, kad mužikai išsidalytų jų žemes. Mes irgi nenorime daugiau būti lenkų mužikais. Mes norime būti sau žmonės. Riaušės tarp savęs kaip tik duos progos lenkams ateiti ir malšinti sukilusius mužikus. Ar mes, vyrai, galime leisti neišmanėliams, šiaudadūšiams, kelti riaušes? Sakykite!" — "Ne, vade, negalime!" — atsakė rikiuotė, kaip vienas žmogus. "Ar klausysite mano įsakymo, jeigu reikės pavartoti ginklą prieš riaušininkus? Atsakykite!" — "Klausysime, vade. Vesk!" Atsakė rikiuotė. "Gerai, vyrai! I būrys budi. Ginklininke, išduokit kiekvienam pirmojo būrio vyrui po 25 kovos šovinius. Išduokit pirmojo būrio būrininkui du kulkosvaidžius ir po penkias juostas šovinių prie kulkosvaidžio. Visi kiti laisvi iki patikrinimo. Kurie turite draugų kuopose, nueikite ir perspėkite, kad nemanytų kelti netvarkos pulke. Perspėkite, kad bus sutvarkyti. I būrio būrininke, išsiųskite keturius patrulius, po tris vyrus, patruliuoti svarbiausiomis miesto gatvėmis. Išstatykite užtaisytus kulkosvaidžius antrajame augšte kampiniuose languose. Pastatykite prie durų iš gatvės dviejų kareivių sargybą, tegu svetimų žmonių į vidų neleidžia. O dabar, išsiskirstykit!"

Tyčia tuos visus įsakymus daviau, kad visi girdėtų. Buvau tikras, kad pulko kareiviai apie prisiruošimą sužinos. Palikęs du karininkus budėti, perspėjau, jeigu kas atsitiks, kad skambintų man. Neatsiliepus pasiųsti pasiuntinį. Viską sutvarkęs išėjau vakarienės.

Nedaug buvo karininkų valgykloje. Atrodė, visi buvo susirūpinę. Vakarienės metu atėjo adjutantas ir apsidairęs atsisėdo šalia manęs.

— Kas naujo? — paklausė.

— Nežinau jokių naujienų, — atsakiau.

— Kaip laikosi Jūsų kuopa, majore?

— Kaip visuomet, — atsakiau.

— Kur būsi naktį? — klausia.

— Miegosiu savo kambaryje, — atsakiau.

— Toks neramus laikas, gali kilti riaušės, — pasakė.

— Ką kalbi, leitenante, jokių riaušių ir neramumų nebus, — atsakiau.

— Kaip nebus. Jau keturios kuopos apvertė virtuves su vakariene, — pasakė.

—Gerai padarė. Kasdien vakarienei kruopos. Trys sąvaitės ir vis tos pačios kruopos, nusibodo žmonėms. Ar nėra Lietuvoje bulvių, kopūstų, burokų, pagaliau miltų. Gali net kleckų išvirti, su tuo pačiu pienu užbaltinus. Visgi būtų permaina. Ūkio vedėjas nesirūpina. Pulko vadas neprižiūri ūkio dalies ir nesubara ūkio vedėjo. Bet, sudiev, leitenante, einu miegoti!

Tikras buvau, kad rytojaus dieną pulko vadas šį mūsų pasikalbėjimą jau žinos. Neapsirikau. Rytą, kaip visuomet, 8 val. atvykau kuopon ir radau viską tvarkoje. Budėjusį būrį pasiunčiau miegoti, o II būrį su vienu karininku palikau budėti. Pats su dviem būriais išėjau rikiuotės pamokoms.

Atsargumo sumetimais liepiau išduoti einantiems į pamokas vyrams po penkis kovos šovinius, kad įsidėtų į milinių kišenes. Šautuvus liepiau neužtaisyti. Pradėjo ateidinėti ir kitos kuopos į pamokas, kai kurios — viršilų vedamos, bet daugumoje karininkų vedamos. Apie dešimtą valandą į aikštę atvyko pulko vadas. Į jo pasveikinimą kuopos atsakė tvarkingai. Vadinas krizė praėjo, viskas tvarkoje. Prisiartino ir prie mano kuopos. Padaviau komandą, pasisveikino su kuopa, priėjo prie manęs, pasisveikinome:

— Einam, Pranukai, pasivaikščiosime.

Nuvėjome į cerkės sodnelį, kalbėdami visokius niekus. Sodnelyje pulkininkas Glovackis tarė man:

— Vakar vakare mitingavai su savo kareiviais.

— Kaip tai mitingavau, ponas pulkininke! Ne, nemitingavau, tik išrikiavęs kuopą pasakiau apie padėtį keletą žodžių kaip ir visuomet. Na ir paklausiau, ar klausys manęs, jeigu reiks vartoti jėgą prieš riaušininkus. Kareiviai atsakė — klausys, tai ir visas mitingas, ponas pulkininke!

— Kodėl tu, Pranuk, nepranešei man apie savo priemones riaušėm sustabdyti? Aš būčiau buvęs ramesnis.

— Pone pulkininke, tokiais niekais nenorėjau lįsti naktį į tamstos butą ir trukdyti.

— Kalbėjaisi, Pranuk, su adjutantu, peikei ūkio dalį ir mane. Galėjai jam pasakyti apie tavo panaudotas priemones.

— Taip, pone pulkininke, kalbėjau! Sakiau, kad kalta ūkio dalis. Tamsta, pone pulkininke, perdaug pasitikėjai kapitonu Vimeriu. Jis mažai rūpinasi žmonių mityba. Apie mano panaudotas priemones, jeigu būčiau sakęs adjutantui, būtų išėjęs gyrimasis: įsakymo negavau, o, žiūrėkit, aš pats tvarkiau. Į ką tai būtų panašu? Aiškiai pasakiau adjutantui, kad einu miegoti ir jokių riaušių nebus.

Pradėjome kalbėti apie pašalinius reikalus ir abudu nuėjome pulko štaban. Įtempimas atslūgo. Be apvertimo keturių virtuvių, daugiau nieko nebeįvyko. Pulkas vėl gyveno normaliu gyvenimu. Už savaitės apie šį įvykį užmiršom.

1920 m. kovo viduryje, esą paaugštinimo tikslu, Generalinio Štabo įsakymu, buvau perkeltas į kitą dalį. Man rodos, kad dėl šio mano perkėlimo pridėjo savo pirštus ir pulkininkas, nes jam atrodžiau perdaug savarankiškas. Tad kovose su lenkais 2 p. pėstininkų pulko sudėtyje nebeteko dalyvauti.

Geriausiai pailsėsit per atostogas garsiame CAPE COD kurorte, vienoje iš gražiausių liet. vasarviečių

Jansonų viloje "AUDRONĖ"

87 East Bay Rd., Osterville, Cape Cod, Mass. — Tel. GA 8-8425

Vila "AUDRONĖ" ir atskiras namelis "AUDRUTĖ", šiemet dar padidinta ir svečių patogumui patobulinta, atidaroma birželio mėn. 16 d. Vila yra prie pat jūros pliažo, gražiame pušų parke. Labai gražūs ir patogūs kambariai ir geras lietuviškas maistas. Iš anksto kreiptis: **Dr. E. Jansonas — 89 Mt. Ida Rd., Boston 22, Mass; tel. AV 8-5999**, arba po birželio 16: **Audronė - Jansonas — 87 East Bay Rd., Osterville Cape Cod, Mass.**

Lietuvos kariuomenė sumuša bermontininkus ties Radviliškiu 1919 m. lapkričio 21 d.

KAREIVIAI

V. KAREIVA

Novelė

(Pabaiga)

Vasaros laikas yra blogas iškilmingoms šermenims. Draugai lig ryto sukalė karstą. Vienas, pats artimiausias draugas, padarė iš lentų kryžių su saulės spinduliais, su gėlės žiedais galuose, su ąžuolo lapais ir gilėmis pašakėse. Rodės, kad visą širdį sudės į paminklą.

Vadas išsiuntė kareivį pas miestelio kleboną. Tas grįžo piktas ir liūdnas.

— Ar nesutinka? — klausė vadas.

— Nesutinka. Girdi, jis nežinąs ar kareivis buvęs katalikas, ar išviso tikintis? Tokiose aplinkybėse, esą, neleidžiama švęstuose kapuose laidoti. Tokia Dievo valia, tokia būtų ir parapijiečių valia. Tikras lenkas!

— Gerai, mes apsieisime ir be jo! — vadas atsakė.

Pranešė seniūnui, kad kareivį laidos kaimo kapinaitėse. Seniūnas pasiuntė parėdytą vežimą, traukiamą poros vainikais papuoštų arklių. Susirinko žmonės su vaikais prie duobės. Keturi kareiviai nukėlė grabą ir nuleido į duobę. Vadas tarė:

— Drauguži! Tu, kuris taip karštai tėvynės rytojumi sielojais, čia savo rytojus jai atidavei. Amen!

Kareiviai sustojo eilėje. Trimičius, išėjęs į priekį trimitavo: "Kovoje jau žuvot, mielieji draugai" Kareiviai parėmė giesmę savo balsais. Ta giesmė, kovos laukuose gimusi, per laisvės metus kareivių sielose įaugusi, skambėjo drąsinančiai ir viltingai.

Paskiau sukomandavo salvę. Tris kartus iššovė kareiviai į dangų, tartum, kad kulkos prakirstų per švininius debesis vėlei kelią. Lai dangus sužino, kad už laisvę kovojanti tauta vėl vieno kareivio neteko.

Vadas pirmas, paskui kareiviai, užbėrė po tris žiupsnius žemės ant karsto. Tada ir kiti vyrai, ir moterys, ir vaikai padarė tą patį, suteikdami kareiviui paskutinį privalomą patarnavimą. Žemės šūstims į grabą dundant pravirko moterys, o jas pastebėję ir vaikai susigraudino.

Kareiviai atnešė ir pastatė savo puošnų kryžių, kokio tas kraštas dar neturėjo. Ant skersio, kaip meilės glėbiui ištiestų rankų, buvo iškirpta KĘSTUTIS RUMBUTIS. Gimė 1918 m. Žuvo už Tėvynę 1942 m. Ilsėkis ramybėje".

Taip anas kareivis užvaldė sieksnį žemės, kurią iš priešų ir prietarų savo krauju atpirko. Tas mažas plotelis užmirštų kapinių tarsi atgaivino mirusią gentį, kuri seniai po velėna miegojo. Kapas pasipuošė gražia tvorele, o šventadienių vakarais ten užeidavo mergaitės su gėlėmis, ar vaikai, netoli gyvulius ganydami.

—o—

Raštininkas paleido vaikus ir išėjęs atsisėdo po klevu prie tvenkinio. Tvenkinyje ajatrai juda, kai žąsiukai nardo. Laima užėjo ant lieptelio ir barsto jiems skanėstus, šnekindama: tuliu, tuliu . . .

— Labas, Laimute! — šūktelėjo jai.

— Labas. O ką pats vienas ten veiki?

— Ateik ir pamatysi.

Ji nudulkino prijuostę į tvenkinį ir ateina. Basos kojos džiaugiasi žolės minkštumu. Atsisėdo šalia jo.

— Ka rašai? — klausė.

— Jei duosi bučkį, pasakysiu.

— Neduosiu! Aš pati matau, kad vaikų raštus taisai. Vai, koks tu!

— Ar tau nepatinku?

— Nesakau, bet galėtum būti rimtesnis.

Ji, nuduodama piktumą, papūtė lūpas.

— Gerai! Kalbėsiu dabar visai rimtai. Sėskis čia!

— Nesėsiu. Nėra laiko.

— Užteks jo. Na, prašau! ar nereikės patraukti?

Jis jau siekė už blauzdos, o mergina susijuokusi pati pritūpė prie jo.

— Tai sakyk, apie ką kalbėsi?

— Laimute, tu padėk man taisyti!

— Vaje! Tu esi atradęs padėjėją, — nustebo.

— Ko jai trūksta?

— Tu manai, ką tu gali, tai galėtų kiekvienas?

— Gal ir ne kiekvienas, bet jau tu tikrai.

— Tu taip manai?

— Pagalvojau, kad reikia rasti ką savo vietai, kai teks išvažiuoti.

— Kur tu važiuosi?

— Dar nežinau, bet reikės išvažiuoti. Argi valdžia laikys čia mane užmiršusi, kai kareivių trūksta?

— Gaila, — pasakė mergaitė, aiškiai nusiminusi.

Kareivis išsitiesė ant vejos, rankas po galva pasidėjęs. Medžių šakose šokinėjo paukščiai.

— Gaila, sakai. Kodėl?

— Nežinau. Gal todėl, kad buvau pripratusi.

Ji taipgi tiesėsi šalia. Jis padėjo savo ranką jai po galva, sakydamas:

— Nebijok tos rankos. Tau bus patogiau.

— Ar jūs visi išvažiuosite?

— Gal ir visi. Nežinau.

Mergaitė pagalvojo ir tarė:

— Agnė turės kūdikį.

— Kas tau sakė?

— Ji pati. Ji nebijo ir neverkia.

— Gera mergina.

Laimutė gūžtelėjo ir atsuko savo žvitrias akis.

— O tu ar vestumei mane? — staiga paklausė.

— Tu dar tokia jauna!

— Tai kas? Mama irgi buvo jauna.

— Ji, matai, mama . . .

— Ir aš būsiu! . . .

Kareivį užliejo šilta džiaugsmo srovė. Sulenkdamas ranką spustelėjo mergaitės galvą ir pritraukdamas pabučiavo tiesiai į lūpas. Kaip sirpstančios vyšnios! Vėl atleido ranką susivaldęs ir sakė žvelgdamas į akis.

— Tu esi tikra laimė! Tiktai dar neprižadėjai mokytoja būti. Kaip sakai?

— Manai, kad sugebėčiau?

— Žinoma! Jei tiktai visa širdimi norėsi.

— Norėsiu!

Pasigirdo motinos balsas visai šalia:

— Pati tikroji! O tu, kareivėli, perdaug jos neprimokyk. Paskiau kur dėsiu tokią?

— Mamyte, mes tik rimtai kalbėjome,— prašė duktė.

— Aš jau matau, — pasakė ji, pagrasinusi pirštu. Kareivis juto, kad ji nepyksta, kai liepė abiem pareiti valgyti. Motinos širdyje tiktai budėjimas prie vaikų laimės. Ji niekada nesiliauja rūpintis.

Laimutė tikrai neapvylė kareivio. Jie dar turėjo daug bendrų valandų, išmargintų idėjomis ir jausmai ir lūkesiu nežinomos dienos, kuri turėjo būti šviesi. Laikas vistiek jiems dviems davė didelį pelną.

Jie skaitė knygas, rinko vietinių žmonių senus žodžius, užrašinėjo pasakojimus, kaiką siuntė "Kariui", paskiau abudu skaitė ir džiaugėsi ir visi kaimynai didžiavosi Daugėlos dukra, kaip užtekančia žvaigždele ūkanose.

Ji keletą kartų jau turėjo pamokas klasėje. Tapo daug rūpestingesnė, reikėjo ir mokytojai beveik sykiu bręsti su savo klase.

Kartą ji klausė raštininko:

— Kaip tu suvaldai klasę?

— Paprastai. Pradžioje ir aš nežinojau, ką daryti. Paskiau per naktį galvojau apie savo tuos mokytojus, kurių pamokas geriausiai išmokdavau. Palengva prisiminiau jų vartotus metodus, pradėjau juos taikyti savo klasės vaikams ir pavyko.

— Sakai, kad ir man pavyks?

— Pavyks ir pradžioje to užteks. Vėliau galėsi tinkamiau pasiruošti, mokslą baigti. Aš tau reikalingas knygas paliksiu. Visas paliksiu. Dar naujų parūpinsiu. Tik netingėk!

— Netingėsiu, o tu turėsi man užmokėti.

— Užmokėti, sakai?

— Atsimeni, ko prašiau?

— Žinoma!

Jie abudu nuoširdžiai nusijuokė.

—o—

Kareiviai, kai išsijudino susitvarkę, tai nesustojo žygyje už mokslą ir saugumą. Per naktis budėdami poste, retkarčiais apsišaudydavo su priešais. Kartais surengdavo žygius į plačiuosius miškus iš kur grįždavo su patyrimu ir naujomis žaizdomis. Sanitaro lauko ligoninė turėjo darbo ir joje sėkmingai reiškėsi Agnės moteriška ranka su tvarsčiais ir draugiška paslauga. Ta mažutė, sanitaro sukurta ligoninė teikė pagelbą ir apylinkės civiliniams, kuriems tik galėjo. Skiepai sulaikė daugelį nuo kapų, daug mažų vaikų ištraukė tiesiai iš giltinės glėbio.

Žmonės, atvykdami su reikalais į Gojelius, ar tai pašto paimti, ar pastotes vykdydami, stengėsi pareikšti savo dėkingumą kareiviams. Kartais būdavo tiesiog linksmų dalykų.

Eina, žiūrėk, pro mokyklą kokie diedai ir šneka:

— Gliadzi, antai mūsų pahon.

— To ne pahon, to vytis — aiškina kitas

— Tas pats.

— Gal ir tas pats, ale mano tėvas aną vytis vadino.

— Prauda, bracia! Seniau čia visi taip vadino.

— Anys, bravo tie lietuvisai!

— Tutai anų seniai reikėjo.

Nugirstos kalbos plito tarp kareivių, o kareiviai plito po apylinkę. Jie vis ką nors dar sugalvodavo. Kareivių tarpe buvo išradingų vyrų. Kartais jie mušdami nuobodulį, įsitaisę prie-

mones, dirbdavo naudingus dalykus iš karinių liekanų. Taip vienas iš tuščių šovinių sukdavo meniškas taureles gėrimams. Kitas darė dėžutes dovanoms. Vienas dar išgalvojo kalti žiedus iš nikelinių kapeikų. Tokie išdirbiniai ėjo dovanomis pas išrinktąsias širdeles, ar jų mamytes ir broliukus. Vadas kartą pasiuntė laisvus kareivius pas kaimynus, kad padėtų derlių suvalyti, sakydamas:

— Vyrai, patinka jums kaimynų sūrius graužti ir dukteris kibinti, tai nepatingėkite jiems atsilyginti. Mums čia svarbu, kad žemė daugiausiai atiduotų, tada ir mums teks.

— Valio! — šaukė jie.

Geriausios atostogos, kai tenka praleisti dieną kokioje šeimoje. Jokiame darbe tos nuotaikos neuždirbsi.

Dailidės padarė mokyklai suolus. Vienas piešėjas nupiešė tautos šventųjų paveikslus — Maironį, Valančių, Basanį, Kudirką — ir gražiai įrėmintus atidavė mokyklai.

Atėjus rugsėjo aštuntai dienai, raštininkas nusprendė paminėti tą šventę savo mokykloje. Nuėjo pas vadą ir sako:

— Ponas vade, pasakyk mums žodį.

— Tu pats esi geriausias kalbėtojas.

— Vade, bet man reikia autoriteto!

— Vaikams ir tavo net perdaug! — juokėsi jis.

— Vade, bet aš norėjau... Žinai, būtų idealu šiek tiek ir visuomenės pakviesti.

— O, žinoma! Pakviesk!

šventės dieną susirinko vaikai pasipuošę. Atvyko ir jų mamytės ir tėveliai. Atvyko ir miestelio mokytojas ir viršaitis — Kas be jo? Visi šnabždėjosi tarpusavyje žiūrinėjo nematytus portretus ant sienų, skaitinėjo užrašus, glostė mokinių suolus.

— Tai nuostabu!

— Tikri stebuklai!

— Tokie tai kareiviai!

— Tai ne ruskiai, bracia! — prisijungė ir viršaitis Jogėla sukdamas ūsų galiukus.

Atėjo vadas. Raštininkas pasiliko prie savo mokinių, kurie dabar žiūrėjo akutes išplėtę į vyrą, užėmusį jų mokytojo vietą.

— Broliai tautiečiai! Šiandien suėjome čia paminėti istorinio momento, kada mūsų tautos vadas Vytautas Didysis buvo apskelbtas Lietuvos karaliumi. Seniai tai buvo ir istorija apkrito laiko dulkėmis. Ir per dulkes prasišviečia jo galinga idėja, kurios įvykdyti mes čia atėjome. Mes atėjome tikėti ir sakyti, kad Vytauto dvasia vėl sujungtų jus ir mus ir išvestų į bendrą valstybės darbą, kaip jis gyvas vedė mūsų protėvius į Žalgirio pergalę. Seni mūsų tautos priešai nors apvogė Vytautą, ir mus našlaičius, tai lenkais, tai maskoliais paversti norėdami, o mes grįžome vėl, kur tautos karaliai jus paliko. Mes atnešėme Lietuvą! Nesvarbu, kiek mūsų yra, nesvarbu ką galime, tačiau Lietuva yra su mumis, mūsų kraujuje, mūsų mintyje, mūsų darbe. Tikiu, kad ir jumyse ji dar gyva! Jei sujungsime žodį su meile, tai žodis taps kūnų. Reikia tik nuo tiesos dulkės nuplaut, o žodis vėl jauna jėga sužibės jungdamas mus į pergalės giesmę. Jei mes tik norėsime, tai ne tik Vytauto kareivių vaikai, bet ir akmenys lietuviškai prabils. Seni pilių griuvėsiai, tie didybės kapai, šauks už mus ir kovos, ir laimės! Lai gyvuoja mūsų brolystė ir Vytauto Didžiojo dvasia!

— Valio! — sušuko Jogėla.

— Valio, lietuviai!

— Valio, mūsų kareiviai! — šaukė visi svečiai.

Raštininkas liepė vaikams atsistoti. Padavė balsą ir mostelėjo ranka. Suskambo Lietuvos Himnas vaikų sidabriniais balseliais. Giedojo visi. Graudu žiūrėti, kaip tos mergytės, tie berniukai rūpestingai suokė naujai išmoktą melodiją, tarė neįprastus žodžius.

Po Himno visi išėjo į kiemą. Netikėtai viršila pravedė kuopą kareivių, dainuojančių žygio dainą. Taip iškilmės ir baigėsi. Dar vienas kitas mezgė kalbą su leitenantu. Moterys apkibo kareivėlį, mokytojėlį, džiaugėsi, teiravosi apie tėviškę, apie viską. Labiausiai susidomėjo miestelio mokytojas, klausė kur gauti lietuviškų knygų, svarbiausiai žodyną. Raštininkas pažadėjo parūpinti viską, kas galima ir taip užsimezgė draugystė.

—o—

Leitenantas vieną vakarą pasišaukė raštininką ir susirūpinęs paklausė:

— Ar žinai, kiek kareivių turi merginas?

— Žinau.

— Ar žinai, kiek bus žmonų?

— Argi?

— Taip! Mano sąžinė neleidžia, kad jie šiaip sau paliktų tas mergaites. Viskas, kas įvyko, buvo neišvengiama. Nenoriu, kad jos pradėtų to vengti. Pagalvok tiktai, kas atsitiks su tomis naiviomis svajotojomis, jei kokios bobos ar popai pradės vėliau jas gydyti, norės garbę nuplauti? Ar nenuplaus jų, tokių mielų, į kapus? Tikiu, kad ir kareivių ir merginų moralei geriau, kai būna tarpusavis pasitikėjimas. Dar daugiau! Tie vyrai žygiuodami, turės tvirtesnį žingsnį, kai žinos, kad kažkur, kažkas, labai mielas, jiems tebesaugoja šiltus namus. Tai šeima: Karo meto šeima! Geriau, kaip niekas!

— Kaip tai sutvarkyti!

— Tu žinai visus tokius. Paruošk jiems vedybų metrikus, pažymėdamas vyrų ir žmonų

vardus ir pavardes ir kad jie yra sutuokti. Patvirtinsiu ir tegul įteikia savo mylimosioms, kurioms jau reikalinga. Jos paskiau galutinai susitvarkys.

— O kaip su santuoka?

— Nėra laiko! Pasakyk, lai patys susituokia. Jų Dievas, jų meilė, jų merginos! Viskas! Prašau vykdyti!

Vadas išėjo.

Raštininkas kibo į darbą. Parašė visiems, kur žinojo. Paskiau parašė ir Laimai nuo savęs ir su savimi. Argi ne nuostabu? Rašo pats sau santuokos aktą. O pirmiau net nepagalvojo. Vadas buvo teisus. Nežinia, kas laukia žygyje. O ta mergaitė jau seniai tokia sava. Tikėjimas, meilė ir viltis lieka žmogaus pasauliui. Kareiviui. Žmonės galvoja laužytai: kas yra savaime šventa, jie sako — nuodėmė. Kartais mušame be nuodėmės, o mylime ir gimstame su nuodėme.

Jis susikišo raštus į kišenę.

— Laima! — pašaukė raštininkas.

— Aš čia, virtuvėje!

— Laimute, palik viską ir eikš čia. Svarbu!

Jo balsas visai kitoks pasigirdo, be to šelmiškumo, kaip anksčiau ją šaukiant. Svarbu? Ji atėjo ir klausė:

— Kas nutiko?

— Dar nieko. Tiktai sakau, jei nori, palydėk mane. Turiu eiti lig būstinės ir su tavimi pakalbėti.

— Gerai. Aš tiktai užsivilksiu paltą.

— Paskubėk!

Po minutės jiedu jau ėjo per pušynėlį, kareivių sumindytu taku. Medžiai tarsi griuvo skersai tako, kai saulė grimsdama metė paskutinius jų šešėlius. Miškelis kvepėjo ankstyvo rudens vėsumu ir graudino.

— Kas ištikrųjų atsitiko?

— Niekas!

— Nemeluok! Tu pasikeitęs, matau.

— Mes gal greit išeisime.

— Tikrai?

— Nekalbėkime dabar apie tai. Grįžtant pasakysiu.

Jie priėjo būstinę, kur pasitiko sargybinis. Raštininkas prašė pašaukti viršilą. Tas atėjo ir jie, palikę mergaitę toliau, ėmėsi kalbėtis. Raštininkas jam padavė popierius.

— Kada? — paklausė viršila.

— Vadas vienas žino. Manau, kad nedaug turime laiko.

— Sutvarkysiu, — pasakė šaltai, paskiau pridėjo: — Matau, kad ir tau klausimas gyvas. Kažin, ar nereikia tau žiedų?

— Gera idėja! Kiek mokėsiu?

— Dovana tau ir jai.

Jis įmetė į delną du nikelinius žiedus, savo paties ar kokio kito draugo gamybos.

— Ačiū ir sudiev! — pasakė nudžiugęs.

Grįžo pas mergaitę ir tarė:

— Dabar galime eiti namo!

Paėjus galiuką, pradėjo brėkšti vakaras. Rytuose pradėjo rausti, paskiau iškilo mėnulis. Viskas aplinkui pasikeitė į pasaką. Ir mergaitė buvo pasaka.

— Ką gavai? — stabtelėjusi klausė Laima.

— Pažiūrėsime atsisėdę tenai, ant kalniuko.

Jiedu pasuko iš kelio.

— Vakaras yra graži dovana! — pasakė ji.

— Ir mergaitė.

— Kurią galima palikti? žvelgdama į akis klausė.

— Laimute, tu esi mano didelė draugė. Daug, daug neapsakomų žiedų mus jungia. Tiktai manau, kai atsiskirsime iš akių ir visi žiedai sudužę nukris.

— Ar tikrai?

— Duok rankutę.

Jis atlenkė jos pirštuką ir užmovė žiedą.

— Vaje koks gražus!

— Tiktai tiek tau galiu atminčiai palikti.

— Tiktai tiek? O žadėjai daugiau!

Ji pasitiesė šalia jo ir užsimerkė, kad nematytų žvaigždžių, smalsiai žvelgiančių iš dangaus. Užmetus rankas ant jo kaklo, įsisiurbė į lūpas visu jaunystės alkiu, visu savo lūkesiu.

—o—

Ji žiūrėjo į žiedą rankutę ištiesusi. Pakėlė prie lūpų, pabučiavo.

— Ar nepyksi už jį?

— Man rodos ir karalaitė tokio žiedo neturi. Nei vestuvių tokių. Tikrai tau sakau!

Kareivis paėmė tą jos rankutę su žiedu ir pats pabučiavo sakydamas:

— Laimute, tu tikra mano laimė. Ir man labai tavęs gaila.

— Negailėk.

Jiedu vėl ėjo taku, susitvėrę už rankų. Kareivis pajuto, kad mergaitė tapo kažkas daugiau, negu buvo, kad ji tapo dalimi jo paties, jo dabarties ir ateities.

— Dabar jau turiu žmoną, — pasakė jis ir pats nustebo.

— Ir aš turiu vyrą. Niekas manęs nepajuoks.

— Nors kažin kur būsiu, nors kažinkas man atsitiks, galėsiu tikėti, kad gera širdelė dėl manęs plaka.

— Gal dvi širdelės?

— Dieve jums padėk!

— Ir tau, mielasis.

PAGIRITAI PRIEŠ KONE 1800 METŲ

Gerbiamas redaktorius Z. Raulinaitis, susidomėjęs KARIO 4 nr. 1962 m. 109 psl. mano įrašytaisiais ptolemėjiniais *pagirìtais*, man rašė: "Jei tuos "pagirėnus" mini Ptolemėjas, o ne 1605 m. žemėlapio gamintojas, tai čia turime sensaciją!" Gerbiamiems Skaitytojams irgi bus galvosūkio, ir todėl šįkar štai ką čia trumpai paskelbiu.

Ligi šiol moksle iš baltų giminės ptolemėjinių tautovardžių figūruodavo tik aiškieji gr. *Galíndai* kaì *Soudinoí* (= galíndai ir sūdynaĩ, sūdai, sūdùviai, arba jótviai, jótvingai.

Pereitaisiais metais man yra pasisekę gauti tyrinėti graiko astronomo Ptolemėjo II a. po Kr. žemėlapį ir to žemėlapio 1605 metų kopiją: pirmame žemėlapyje rašoma gr. *Pagyrítai*, o antrame tas pats — lot. *Pagirite* Baltų žemėje. Tas tautovardis, kaip beveik visi baltų giminės tautovardžiai ar kraštovardžiai, yra gamtovaizdinis - žemėvaizdinis. Patį tautovardį aiškinausi kaip *Pa-gir-it-ai* "pagirìtai, pagirỹčiai, pagiriẽčiai, pagirėnai, pãgirio gyvéntojai" ir iš to konstatavau, kad šaknis *gir-* yra bendra su žodžio *girià* "miškas" šaknimi ir priešdėlis *pa-*, ne *po-*, siekia II amžiaus antrąją pusę po Kr., nes Ptolemėjas mirė 178 metais. Tad tie mūsų (baltų) kalbos faktai jau buvo žinomi mažiausiai prieš 1790 (1784!) metus, taigi besiartiną į Kristaus gimimo laikotarpį. Čia prijungtina ir universali ide. priesaga *-it-*, kuri baltų ir dabar yra *-yt-*: liet. *pa-gir-yčiai* iš **pa-gir-ytj-ai* ir bendroji senoji graikų ir lietuvių daugiskaitos vardininko galūnė *-ai*. Tuo būdu tas tautovardis yra net keliais atvejais svarbus baltų giminės ir lietuvių tautos istorijai ir kalbai.

Apie šį tautovardį ir kitką bus straipsnis su keliais žemėlapiais, ir tikiuos Gerb. Redaktorių sutiksiant KARYJE jį išspausdinti.

Petras Būtėnas

Jiedu pasiekė namus ir suėjo į trobą. Laima priėjo prie mamos ir pasakė:

— Mamyte, jis mano!

Prišoko prie tėvo, apkabino.

— Tėte, palaimink mus!

Daugėla pasižiūrėjo į žmoną ir tarė:

— Ar nesakiau?

Raštininkas padavė Laimai santuokos metriką ir pasakė tėvams.

— Mes išvykstame. Nepykite, prašau, nei ant Laimutės, nei ant manęs. Globokite mano žmoną. Aš niekados jūsų namų neužmiršiu. Negalėjome į šventovę nuvykti, nes nebėra laiko. Labanaktis!

Jis išėjo į savo kambarį tvarkytis. Vėliau atėjo ir ji, drąsiai ir be baimės. Padėjo jam sudėti daiktus, atsirinko sau reikalingas knygas.

Rytą susirinko vaikai į mokyklą nieko nežinodami, kad jų mokytojas, kareivėlis, tik atsisveikins su jais.

— Vaikučiai, — pasakė jiems, — aš išeinu trumpam ir klasėje manęs nebebus. Dabar su jumis bus Laimutė. Klausykite jos ir gerai mokykitės. Grįždamas visiems po strielbą parnešiu. O mergaitėms — po gintaro karolius. Ar supratot?

— Supratom! — šaukė visi.

— Tai sudiev, mieli piliečiai!

Žmonės suprato, ką reiškia kareivio atsisveikinimas, o vaikams nebuvo aišku, kodėl tos mamos verkia. Ir dėdės suprunkšdami šluostėsi ūsus.

Kareivių būrys atžygiavo, išnešė raštinės turtą ir krovė į ratus. Raštininkas nuėjo į rikiuotę. Leitenantas davė komandą žengti. Paskiau jis atsisuko, iškėlė šautuvą ir sušuko.

— Mes dar sugrįšime!

Kareiviai išėjo palikę mokyklą ir paštą. Paliko kaimą pilnesnį neįkainuojamais turtais. Jie dabar vorele kilo į kalniuką ir per jų šalmus, per juodus šautuvus, slysdama tekėjo saulė. Miglos vyniojosi ant jų ir slėpė nuo gyvenimo.

—o—

Laikas plaukė kaip ugnis ir per ją brido kareiviai. Sanitaras krito ties Gardinu, ryšininkas ties Svyriais, o raštininkas ties Minsku paskutinį raportą parašė. Kur dingo kiti kareiviai — nežinau. Grįžo į Gojelius tiktai vadas, po daugelio metų, visas ugnis ir kalėjimus išbridęs, kaimo gatve medinę koją vilkdamas. Jis nebeturėjo nei šautuvo, nei šalmo. Daug trobų tik nuodėguliais buvo likę. Rado dar Laimutę mokykloje bedirbančią, dukrelę Gražiną beauginančią. Girdėjo, kad Rožė ir Agnė po sūnų turi, kažkur toliau nuėjusios vėl šeimas sukūrusios. Raštininko mokiniai buvo jau dideli ir plačiai pasklidę.

Jis pasiliko pas Laimą, nes nebeturėjo kur eiti. Pamėgo ją, pamilo jos dukrelę našlaitę ir surašė šitą istoriją, kad visi žinotumėm, koks graudžiai gražus kareivio likimas.

Kretiečių antspaudai, kuriuose matome pilių sienas, pastatus ir vartus

PIRMOJI JŪRŲ GALYBĖ — KRETA

A. ŽYGMANTAS

(tąsa)

Ne tik kirvis pateko į kultą. Yra pakankamai davinių rodančių, kad Kretos aštuoniukės pavidalo skydas taip pat buvo pasidaręs religijos ženklu. Tačiau jis nebuvo toks populiarus, kaip baisusis dviašmenis kirvis.

Panašaus dviašmenio kirvio kulto būta ir Mažojoje Azijoje karijų (Caria) tarpe. Knoso rūmų sienose kirvio piešinys buvo toks dažnas, kad ir patys rūmai vien dėlto galėtų būti pavadinti dviašmenio kirvio rūmais. Karijai tokį kirvį vadino labrys, kaip jau minėta, spėjama, kad dėlto ir Mino rūmai Knose vadinosi labirintu (Labyrinthos).[11]

Mino kultūros produktų yra randama Egipte, Sicilijoje ir net Ispanijoje. Spėjama, kad ir filistinai, įsikūrę pietinėje Palestinoje (Filistinijoje), yra buvę kolonistai iš Kretos.

Vėlyboje mininio laikotarpio pradžioje Kretos salon pagaliau patenka iš rytų atgabentas arklys ir jo traukiamas kovos vežimas.[23]

Kretiečiai prekiavo su visais kaimyniniais kraštais ir pietuose ir rytuose. Tačiau su šiaurės kraštais, ypač su Helada, nuo 2000 m. pr. Kr. užkariauta achajų ir vis daugiau ir daugiau atveriama užsienių įtakai, jie palaikė labai gyvus santykius. Nuo 1700 m. pr. Kr. Kretos civilizacijos įtaka į tą kraštą plaukė ištisa galinga srove.[51]

A. Evansas, tyrinėdamas 1923 m. Knosą, atrado freskas, vaizduojančias karį su raguotu šalmu, kuris veda juododžius samdinius į mūšį. Iš to paveikslo matome Kretos santykius su Afrika.

IŠKYLA MIKĖNAI

Nuo to paties XVII a. galo Argolidės kraštas Graikijoje staiga pradėjo kisti; ten išsivystė vynuogių ir alyvų ūkis ir atvirai pasireiškė Kretos įtaka. Argolietės pradėjo dėvėti Knoso mados rūbais, Kretos tipo šventyklose įsikūrė Kretos deivė. Kretos kultūra nugalėjo, tačiau achajų šiaurės kilmę dar vis liudijo jų barzdos, jų dėvimos kelnės, rankovinis švarkas — chitonas, atskiras megaronas ir pastovus židinys. Jų valdovai, nors godūs prabangai ir egzotinėms naujenybėms, vis dar tebegyveno prastą ir šiurkštaus pobūdžio gyvenimą. Iš savo augštų pilių jie saugojo kelius, kuriais naudojosi pirkliai, ir už saugų praėjimą ėmė garbingas dovanas. Pilims ir kapams statyti jie sušaukdavo visus gyventojus pajėgius kilnoti tuos milžiniškus akmenis; jie mėgo karą ir užpuolimus, gražius ginklus ir gerus kovos vežimus.

Vykdydami karo žygius sausuma ir jūromis, jie grobdavo galvijus ir moteris. Ypač jie grobė auksą, kuriuo puošė savo gyvenvietes ir už kurį galėdavo švęsti šventes ir kelti ilgai trunkančias potas.

Įvairiose vietose Aigėjo pakrantėse ir net tolimuose rytų ir vakarų kraštuose kretiečiai sugebėjo įsikurti kaip užkariautojai ir primesti savo valdžią. Argolidėje, tačiau, jie apsiribojo tik perteikdami vietiniams gyventojams savo augštesnės civilizacijos palaimą.

Vistik, tačiau. žemyne heladinėje kultūroje yra ryškus kai kurių miestų sunaikinimas, pav. Orchomeno. Atrodo, jog įsibrovėliai miniečiai versdavo kartais imtis karo. Kapuose randama apsčiai ginklų — peilių, nusmailinto lapo pavidalo durklų, jiečių antgalių su lizdais, kaimai yra įtvirtinti.

Iš Mino kultūros paliktų paveikslų yra pažymėtinas vienas, vaizduojantis miesto apgulimą. Jis rodo akropolį (pilį) stovintį lygumoje su medžiais. Namus supa mūrai. Bokšte išsilenkusios moterys stebi kovą ir mostais rodo savo susijaudinimą. Tuo tarpu besiginantieji vykdo priešpuolį iš pilies. Priekyje eina svaidyklininkai, po jų seka pasilenkę lankininkai, dar toliau — jietininkai. Visi jie nuogi išskyrus jieti-

ninkus, kurie dėvi trumpais standriais rūbais susegtais ant vieno peties. Puolikai, tuo tarpu, yra ginkluoti buožėmis ir akmenimis. Paveikslo apačioje matyt atvykstantis jūra dalinys. Laivą irkluoja vyras su kūginiu, ilgu kuodu papuoštu šalmu, dėvintis trumparankiu švarkuchitonu. Ką šis karo paveikslas vaizduoja, galima tik spėlioti. Atrodo, jog čia vaizduojama dviejų svetimų tautų kova, vienai jų į pagalbą jūros keliu atvyksta mikėniečiai. Šita scena yra sukurta ant sidabrinio indo, kurį, matyti, užsisakė karalius, norėdamas pagerbti vieną iš savų pergalių, o mirdamas indą pasiėmė į savo kapą.[15]

Kretiečiai ypatingai gražiai puošė savo durklus. Jie išraižydavo juos piešiniais ir inkrustuodavo įvairiais kitais metalais, dramblio kaulu ir brangakmeniais. Viename durkle yra įrėžta nepaprastai graži liūtų medžioklė. Tokį įstabiai gražų durklų išpuošimą paveldėjo ir jų kardai.

Antspauduose yra mėgiami fantastiškų gyvulių paveikslai, augalai, žmonių figūros, miestai ir tik kai kur kariai ir niekur nėra kautynių scenų. Pasitaiko, tačiau, karo dievo ar deivės paveikslas. Aplamai antspauduose vyrauja religinės scenos.

Medžioklės ir karo scenas daugiau už kretiečius mėgo Mikėnų valdovai. Jų paveiksluose matome ir kovos vežimus. Kautynių scenos įrėžiamos ir žieduose. Ir Mikėnų puodai, be geometrinių ir augalinių papuošalų, rodo medžioklių ir mūšių vaizdus.

Helados viduriniojo laikotarpio kultūros karinis pobūdis privedė prie turto sukoncentravimo Graikijos žemyne ir jos ekonomijos visiško sumiestinimo. Kretoje sukurti techniški įrenginiai tuoj būdavo pasisavinami. Toki pasikeitimai buvo galimi, kai iškilo miestuose kariai valdovai, kurie sutelkė turtų išteklius ir dalį jų išleisdavo, pagyvindami prekybą ir paremdami Mino amatininkus.[4]

Mikėnai buvo sena helenų gyvenvietė, legendarinio Persėjo įsteigta, bet apie 1625 m. pr. Kr. ten, atrodo, įsikūrė galingas kunigaikštis iš Kretos.[35]

Mikėnų akropolyje išaugo rūmai, kiti iškilo Tirinte ant augštų uolų. Šitų žemyno tipo pastatų sienos, tačiau, buvo padengtos kretiškais paveikslais, kur buvo vaizduojami mūšiai ir medžioklės. Pilių turtingumas augo kasdieną ir aplink jas nuolat telkėsi augantis gyventojų skaičius. Tokiomis sąlygoms esant, rūmų valdovams nuolat rūpėjo jų saugumas ir gynyba. Pilies mūrai būdavo nuolatos prailginami, kai miestas žemiau pilies išaugdavo didesnis. Įtvirtinimai buvo nuolatos plečiami ir aprėpdavo vis didesnį plotą. Mikėnų civilizacijos plotas nebuvo apjungtas vienos karalijos ar valstybės rėmuose, bet buvo jungiamas tik bendros kultūros.[1]

Mikėnuose — tvirtovėje, kuri vyravo pagrindinėje prekybinėje arterijoje jungiančioje pietryčių kraštus su šiaurės vakarų, pražydo miestinė kultūra. Nors daugelis mikėninių ginklų ir papuošalų yra aiškiai pagaminti Mino amatininkų, tačiau pati kultūra yra skirtinga nuo mininės, svetima jai savo dvasia. Ankstyboji Mikėnų civilizacija, atrodo, buvusi aiškiai karinio pobūdžio. Tą rodo miestų įtvirtinimai, daugybė randamų ginklų, mene mėgiamos mūšio scenos.

Kvapniųjų aliejų eksportas buvo vienas iš Mikėnų pagrindinių pajamų šaltinių.[20]. Mikėnų galia Graikijoje rėmėsi gerais keliais, kurie rišo juos su kaimyniniais kraštais, nors tų laikų karalijų būta mažų: "kai karaliją žmogus galėdavo pereiti skersai per vieną dieną".[11]

Šita Kretos — Mikėnų civilizacija ištisus du šimtus metų (1600-1400 m. pr. Kr.) išsilaikė žemyne. Tie amžiai priskiriami ankstybajam Mikėnų laikotarpiui. Toji įdomi civilizacija paplito visuose Helados kraštuose. Krašto turtingumas traukė kretiečius, kurie į čia gabeno savo kardus ir puikias vazas, užtai, tarp kitko, įgydami žinių reikalingų jiems plaukiojant į tolimus kraštus.[15]

(Bus daugiau)

Kretos karys su būdingu, aštuoniukės skydu; kariai žygyje ir Kretos lankininkas.

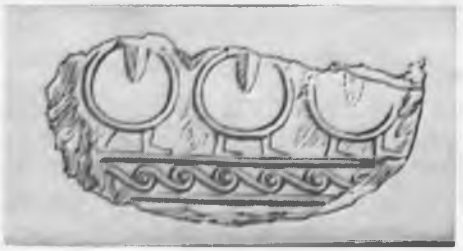

PRIEŠ TRISDEŠIMT METŲ

Ats. j. lt. P. L.

1931 m. rugsėjo mėn. 4 d stojau naujokų ėmimo komisijon Vilkaviškyje. Buvo tikrinami gimnazijų abiturientai, norintieji patekti karo mokyklon kariūnais-aspirantais ir po vienerių metų karinės tarnybos įsigyti ats. jaun. leitenanto laipsnį. Manęs nepriėmė; mat nepatikau nei karo komendantui plk. ltn. Matulioniui (nes nebuvau skautas!), nei apskr. viršininkui Giedraičiui, nei Paežerių valsčiaus viršaičiui Jonui Raguckui! Tie ponai laikė mane nepatikimu.—

Naujokų ėmimo tikrinimo komisijos sekretoriaus pamokytas, bei patartas, pasiskundžiau krašto apsaugos ministerijai (1931. IX. 9). Ministeris, gen. štabo pulkininkas Giedraitis, patenkino mano prašymą (o komendantui teko dėl to nemaloniai pasiteisinti). Rugsėjo mėn. 26 d., šeštadienį, vykau savo lėšomis Marijampolėn ir stojau į 9 pėst. pulką naujokų apmokymo atlikti. Diena buvo graži, saulėta. Su plakančia bet džiugia širdimi žengiau pro kareivinių vartus ir greit atsidūriau Didž. Lietuvos kunigaikščio Vytenio pulko štabe. Ponai "štabistai" jau šventė, nes buvo pavakarys. Mandagus štabo budėtojas, puskarininkis, šypsodamasis priėmė mano "paskyrimo raštus", pamojo jaunam kareiviui įsakydamas mane tučtuojau pristatyti mokomajai kuopai, kurios žinioje buvo kariūnų-aspirantų būrys. Mano vedėjas ir palydovas pasisiūlė net mano lagaminą panešti, išvydęs mano rankoje cigarečių pokelį! Kuopoje mane nuoširdžiai pasveikino mokyklos draugai: Stasys Čiaučionas (vėliau leiten., ištremtas Sovietijon), Jonas Jokūbauskas (vėliau 9 pėst. p. karin.), Vytautas Gavėnas, (vėliau: V.D.U. studentas) ir kt. Viršilos pavaduotojas kariūnas Lūnia (ar Čiuta, tikrai neatsimenu,), įrašė mano menkystę į kuopos kareivių sąrašą ir tuoj pasiuntė kirpyklon plaukų trumpinti. Pilnutėlėj kirpykloj teko palūkėti. Netrukus atskubėjo viršilos pasiuntinys šaukdamas mane kuopon. Kirpėjui, žydeliui, teko paskubėti.

Po vak. patikrinimo kritau lovon ir tuoj užmigau, nors įvairūs įspūdžiai kvaršino galvą. Kitą dieną, sekmadienį, gavau kareivio aprangą, o sutemus, jau dūmaiu su kitais "kadetais" į Kumelbalius už Šešupės tilto, kur vienas pulko puskarininkis krautuvėlę laikė. Drožėm be leidimų, pakeliui mūsų niekas netikrino. Krautuvėlė buvo pilna kareivių, graudinių, puskarininkių; visi ten vaišinosi už menką pinigą; juokai, klegesys, dainos. Malonus parduotuvės savininkas čia patarnaudavo ne tik pulko viršiloms, bet ir naujokams. —

Pirmadienį mane ir, sekmadienį atvykusį, kariūną aspirantą Br. Lukšaitį "specialiai" miklino šaunus kariūnas Šukys, mus tėviškai pamokydamas, nes puikiai suprato ką tik kariuomenėn atvykusių karių nuotaiką. Po kelių dienų viskas pakito: kariūnai, atlikę pulke praktiką, buvo sugrąžinti karo mokyklon, o mūsų būrio kariškai mokyti, ėmėsi kiti mokovai — psk. Ališauskas, psk. Sabaliauskas (ar Sakalauskas?), psk. Bliumas, psk. Vilius Paura (būrio pabaisa) ir kt. Kai kas mus gąsdino, girdi, tie ponai puskarininkiai mums kailį svilins ir t.t. Įvyko kitaip: tie mokovai buvo nors griežti, tačiau mandagūs ir malonūs, išimtį sudarė psk. Paura, klaipėdiškis, iš profesijos stalius ,savanoriu tarnavęs kariuomenėje. Jis buvo visų nekenčiamas, greit Himelštosu* vadinamas. Taip praminė jį kar. asp. Puodžiūnas, reikšdamas panieką būrininkui. Psk. Paura tai puikiai žinojo, jis nebuvo nei žlibas, nei kurčias, tik gal nesuprato Himelštoso vardo (tiksliau: pravardės) prasmės. Būrininku teišbuvo maždaug keturias savaites. Paskutinę dieną prieš Visų Šventųjų šventes psk. Paura veiksmu ir žodžiu įžeidė kar. asp. P. Kačergį ir J. Draskinį. Kar asp. Kačergis pamojo ranka, nusikeikė ir tylėjo (mat buvo iš prigimties labai tylus ir vienišas), tačiau kar. asp. Draskinis tuoj movė raštinėn ir pasiskundė kuopos vado (kpt. Miecevičiaus) pavaduotojui ltn. Esperanskui, mūsų būrio vadui. Ltn. Esperanskas, išklausęs abi puses, nubaudė Paurą 2 ar 3 parom arešto ir tuoj pašalino jį iš būrininko pareigų, jo vieton paskirdamas psk. Tolpežniką, itin malonų, mandagų, karininkų akyse (akivaizdoj) itin griežtą pareigūną. Su psk. Tolpežniku jautėmės lyg danguje. —

Prisimenu ir mano skyrininką eilinį Surmą, Lukšių valsčiaus raštininką (Raštininkėli, mielas, kur esi? Atsiliepk, labai džiaugsiuos!). Tai buvo malonus, nuoširdus mokovas. Gaila, Surma greit paliko mus; buvo pasiųstas į pionierių batalioną Kaune. Po to gavom naują skyrininką (klaipėdiškį) eilinį Jurgį Baltrušaitį. (Baltruschat, wo bist Du?)., tylus ir ramus žmogelis. Jis mūsų nekamantinėjo, nei kareivinėse nei rajone, nei pamokų, nei patikrinimo

*Vardas paimtas iš E.M. Remarko romano "Vakarų Fronte nieko naujo". Tame veikale psk. Himmelstoss'as vaidina gėdingą rolę.

Šaunūs kariūnai-aspirantai kareivinių rajone rikiuotės pamokoje.

metu. Žiūrėjo tik, kad šautuvai blizgėtų ir valyti batai veidą rodytų.

Kasdien plakėm rajoną, kėlėmės šeštą valandą, kalėm statutus, miklinomės su šautuvais, vykdėm durtuvų kautynes, mokėmės kulkosvaidžius pažinti, vokiškus ir čekiškus (ZB Bruno). Šia proga prisimenu s. kulkosvaidžių žinovą bei specialistą eilinį Jerumbavičių, neturėjusio sau lygaus visam pulke. Taigi, Jerumbavičiaus tikro kulkosvaidininkų meistro būta. Jis kiekviena proga padėdavęs mums ir kitiem neišmanėliams, ne už pinigą, tik už lietuvišką ačiū! Gyvai prisimenu jo žodžius: "Aušintuvas, mano prieteliai, reikalingas tam, kad... Spynelė reikalinga tam, kad...! Stovas reikalingas tam, kad..." Taip kalbėdamas bei aiškindamas kulkosvaidžio dalis bei dalelytes, čia pat išnarstydavo šaunančią mašiną ir rodydavo jos dalis, pabrėždamas jų paskirtį. Mum, tyčiomis užvedus kliūtis, eilinis Jerumbavičius jas greit surasdavo ir pašalindavo, net tamsoje! Neveltui jį burtininku vadindavome. (Kur jis šiandien? Kas žino!).

Kas rytas prausdavomės Šešupėje. Prieš tai rytmetinė mankšta kareivinių rajone, arba žaliuojančioje Šešupės lankoje. Keletą kartų kamavo čia mus įžūlus grandininkas, kažkodėl kariūnų-aspirantų nemėgstąs kaimo bernelis. Kai grįždavome į kareivines, pusryčiams telikdavo vos 10 minučių laiko. Gerk karštos kavos ir žiūrėk, kad grandies indai — gerdavome iš lėkščių, nes puodukų neturėjome — laiku atsi-

Kariūnų-aspirantų artileristų būrys po pamokų.

Pamoka prie pabūklo, kurį reikia patiems išsivežti į aikštę.

durtų kuopos spintoje. O budintis tikrindavo, kad būtų švarūs ir sausi. Ir čia būtą stebukladarių! — Džiaugėmės, kai netekome šito itin drausmingo bei visagalinčio vadovo bei mankštininko.

Kuopos "tėvu" buvo viršila Grabauskas, nuoširdus, kar.-asp. bičiulis, bei patarėjas, drausmingas, griežtas, tačiau mus ir mūsų bėdas suprantantis viršininkas.

Ruduo buvo gražus, dienos greit slinko. Kas 8-10 diena tekdavo būti "bakoriumi". (Žodžio kilmė: bakas-indas). "Bakorių" užduotis: rūpintis pusryčiais, pietumis ir vakariene ir valyti indus. Darbas nelengvas, nes atsakingas. Pirmadienį, spalių mėn. 5 d., turėjau garbės "bakoriumi" būti. Su pusryčiais greit susitvarkiau. Indai nebuvo taukuoti. Kas kita su pietumis. Čia, brolyti, taukų ir riebalų daugiau būta negu sriubos! Nagi valyk, indus Šešupėje, šalia šaltinių. Išploviau indus, bet taukai palieka taukais. Niekaip negaliu tų tauklašių pašalinti, indai blizga ir tiek, o to laiko neperdaugiausia. Rankšluostis jau pilnas taukų, kas daryti? Apsidairiau. Už 10-15 žingsnių kiti pulko kareivėliai. Ir pas juos ta pati bėda. Keikiasi vyrai, kaktos rasoja. Apsižvalgiau, vyresniųjų nesimato. Šmukšt batus nuo kojų. Autai dar švarutėliai, šeštadienį keisti. Brūkšt, brūkšt, indai sausi ir "švarūs"! Niekas nematė, nepastebėjo. Po poros minučių buvau jau pas kuopos budėtoją. Budintis grandinis patikrino indus, ar švarūs bei sausi, ir čia pat mane pagyrė, net pavyzdžiu kitiems pristatė. Džiaugiaus širdyje, kad viskas taip puikiai pavyko. Paslapties, žinoma, niekam

Su vadais ir instruktoriais.

Visos nuotraukos šiuose dviejuose puslapiuose iš p. O. Vyšniauskienės albumo.

neišplepėjau. — Pradėjus veikti pirmajam Lietuvos cukraus fabrikui Kvietiškyje, Šešupė susidrumstė. Po to neteko nei praustis nei indus plauti upėje. Spalių 5-ji nepasikartojo. Mūsų būriui vadovavo ltn. Esperanskas, energingas, griežtas karininkas. Jis tuo pačiu metu (nuo sp. vidurio) vadovavo ir mok. kuopai, nes kuopos vadas kpt. Miecevičius buvo išvykęs atostogų. Ltn. Esperanskas buvo didelis dainų mėgėjas. Tai pastebėję mes, kariūnai-aspirantai, pertraukų metu uoliai dainuodavome; pertraukos dėl to būdavo žymiai ilgesnės. Būrio vadas buvo mūsų atžvilgiu gana tėviškas ir rūpestingas, labai retai "kraudavo valandų", vietoj to kariškai pamokydavęs bei patardavęs. Su atostogomis vargo neturėjome, ltn. Esperanskas nebuvo šykštus. Kartą pasiguodėme, kad negavom aspirantams skiriamų piniginių priedų: 1,37 lit. dienai. Po 3 ar 4 dienų tie priedai buvo mums išmokėti; tai buvo ltn. Esperansko nuopelnas.

Naujokų apmokymas vyko gana darniai. Prieš pietus rikiuotė ir sportas (8-12 val.), po pietų statutų valandos (14-17 val). Laikas greit praūžė. Spalių pradžioje atvykęs divizijos vadas tikrino Vytenio pulką ir teiravosi skundų. Ko ten skųstis: skundų neturėjome, buvome sotūs, pavalgę, aprūpinti kaip pas močiutę-sengalvėlę. Jau buvome pamilę karinę tarnybą bei 9 pėst. pulką, kai atėjo laikas išvykti. Lapkričio mėn. 3-4 dieną atvyko naujokai; džiaugėmės naujokėliais, nes dabar mus visi senais kareiviais laikė. Šitą garbę meistriškai gynėme pulko kine, puskarininkio krautuvėlėje Kumelbaliuos, na ir pulko rajone, laisvalaikiu. Vieną šeštadienį (lapkr. 7 d.) sėdėjome pulko kine, laukdami kažkokio filmo. Štai atsivėrė plačiai durys ir kino salėn sugūžėjo naujokų šimtinė. Sėdėjome vidury. Laisvų vietų netrūko. Naujokėliai panorėjo jomis pasinaudoti. Tačiau mes vaidinome senų kareivių rolę, tad šūktelėjome: "Visos laisvos vietos paskirtos (rezervuotos!) seniems kareiviams!" Naujokėliams teko susispausti. Laisvos, tuščios kėdės paliko neužimtos.

Lapkričio mėn. 11 d. atsisveikinom su pulku. Skambaus pulko orkestro linksminami, drožėme į stotį. Lietuviška daina virpino orą, mergelės mus bent akimis lydėjo. Turbūt visos žinojo, kad čia kariūnų žygiuojama. Traukinys nuvežė mus į Kauną. Stotyje, jau laukė mūsų 5 pėst. pulko "atstovas", mokom. kuopos karininkas. Pavardės neatmenu. Su Kauno traukinėliu vykom į A. Panemunę ir netrukus atsidūrėme 5 p.p. mok. kuopos patalpose. Po poros dienų atvyko egzaminatoriai, bene 6 ar 8 Karo Mokyklos karininkai. Egzaminus išlaikėme visi ir šeštadienio vakare jau buvome Karo Mokykloje, kur sporto salėje mus iškilmingai pasveikino Mokyklos viršininkas, gen. štabo plk. Jackus (po pusantro mėn. pakeltas į generolus).

Prasidėjo naujas gyvenimas, viešpatavo nauja dvasia, nes buvome P.L.P. Karo Mokykloje. Prieš 30 metų!

V. D. Universiteto Studentų Atsargos Karininkų Korporacija RAMOVĖ, 1935 m. gegužės 26 d.
(Iš dr. E. Jansono albumo)

RAMOVĖS SUVAŽIAVIMAS IR KARIO REIKALAI

Ramovės suvažiavimo programoje įrašytas KARIO reikalų svarstymas. Tikėkimės, jog atstovai turės tuo reikalu konkrečių ir konstruktyvių pasiūlymų. Turi jų, be abejo, ir KARIO leidėjai, bei redaktoriai.

Perėmus žlugusį KARĮ iš privačių rankų, N. Yorko ramovėnai, žinoma, turėjo numatę žurnalui ir aiškų tikslą. Tas tikslas savaime išplaukė iš Lietuvos laisvės bylos ir karių idealų. Būtent:

Kelti idėją, jog nepriklausomybei atkovoti reikės visų tautos jėgų, o ypač jos karinių.

Iš čia kilo dar du šalutiniai tikslai:

Lietuviškų karinių tradicijų palaikymo ir

Karinių mokslų pažinimo.

Tuos tikslus turėdama prieš akis, KARIO redakcija ir stengėsi išlaikyti atatinkamą KARIO kryptį. Tačiau galutinas jos susiformavimas turėjo įvykti tik skaitytojams ir, ypač bendradarbiams, talkinant.

Buvo nenusivilta, to siekiamo tikslo bendra linija buvo išlaikyta, nežiūrint, kad jokių paskatinimo priemonių ta linkme vesti, ypač bendradarbių atžvilgiu, nebuvo. Visi bendradarbiai yra tik mėgėjai rašytojai, bet ne profesionalai iš to gyvenanti. Honorarų už jų darbus, pakelti straipsnių kokybę (ar pakreipti kuria norima kryptimi), kaip ir kita lietuviška spauda, KARYS neišgali mokėti.

Reikalas tačiau pagerėjo paskutiniais metais, kai pradėta skirti premijos už geresnius straipsnius. Iki paskutinių metų KARIUI pavykdavo sutelkti tik tiek medžiagos, kad jos pakakdavo užpildyti jo 32 puslapius. Dažnai pačiai redakcijai čia tekdavo žymiai prisidėti. Straipsnių atrankos nebuvo iš ko daryti.

Paskutiniais metais medžiaga plaukia gausiau. Premijos, galimas dalykas, įgalins redakciją daryti, kad ir minimalią, atranką ir tuo žinoma, pakels žurnalo kokybę. Šia kryptimi KARIO ateitis, atrodo, yra aiški ir kelia optimizmą.

Mažiau optimizmo kelia KARIO skaitytojų rato plėtimas. Kiekvienas laikraštis stengiasi praplėsti savo skaitytojų ratą dėl visai aiškių priežasčių. KARIO tikslai yra toki, kurie daro jį, iš vienos pusės, vertą kuo plačiausio paskleidimo, tačiau, iš antros pusės, KARYS yra ne eilinis visuomeninis žurnalas, bet specialios paskirties. Kaip ir kiekvienas specialios paskirties leidinys jis yra taikomas tam tikram skaitytojų ratui. KARYS skirtas ypač buvusiems Lietuvos kariuomenės kariams, lietuviams dabar tarnaujantiems, ar atsitarnavusiems kitų valstybių kariuomenėse, na ir visiems tiems, kuriems KARIO pasistatyti tikslai rūpi. O tai daugiausia valstybiškai nusiteikę tautiečiai.

Per aštuonerius metus KARIO administracija susidarė gerą vaizdą apie dabartinius savo skaitytojus. Juos sudaro apie 300 organizuotų ramovėnų ir apie 1000 kitų, t.y. nepriklausančių Ramovei, tarnavusių ir netarnavusių kariuomenėje, priaugančio jaunimo ir moterų. Tai tiek KARĮ perka ir prenumeruoja. Skaitytojų, plačia prasme, yra 3-4 kartus daugiau.

Toks skaitytojų skaičius yra tačiau tik minimalus, kuris leidžia KARIUI išsilaikyti koks jis yra, tačiau neleidžia jam plėstis puslapių skaičiumi, ar spaudos technikos kokybe. Nežiūrint to, šiais metais KARYS spausdinamas ant geresnio popierio.

Jei norime ji techniškai tobulinti yra būtina KARIO skaitytojų skaičių bent padvigubinti. Tą padaryti yra įmanoma nes:

dar nevisi ramovėnai KARĮ prenumeruoja (pav. Čikagos skyriuje, anot korespondento, net trečdalis narių KARIO neskaito);

lietuvių atsargos karių laisvajame pasaulyje yra mažiausia keletas, jei ne keliolika, tūkstančių:

tik labai nedidelis kiekis lietuvių jaunuolių, tarnaujančių J.A.V. kariuomenėje, ar atsitarnavusių, išsirašo KARĮ.

Kaip pasiekti KARIUI šiuos galimus skaitytojus, yra geras galvosukis ir vertas suvažiavimo atstovams panagrinėti.

KARIO redakcijos akimis žiūrint, kuo plačiausiai mūsų žurnalą galima būtų paskleisti tik Sąjungos skyriams veikliai talkininkaujant. KARIO administracija teigia, jog pakėlus prenumeratorių skaičių dvigubai, KARYS duotų geroką pelną. Ramovės kasa, tuo atveju, kas metai gautų 2-3 tūkstančius dolerių pelno, kuris būtų galima panaudoti įvairiems mūsų Sąjungos geriems tikslams įgyvendinti.

Štai keletas pasiūlymų dėl platesnio KARIO paskleidimo. Juos suvažiavimas galėtų paversti privalomais skyriams:

1. Centro Valdyba turėtų įpareigoti skyrius, priimant naują narį, reikalauti jį, nuo įstojimo dienos, išsirašyti KARĮ. Tada nebebūtų ramovėnų neskaitančių savo žurnalo.

2. Skyrių valdybos kartą į metus turėtų surengti KARIO naudai parengimą. Clevelando ir New Yorko skyriai čia gali būti pavyzdžiu. Clevelandas kas met rengia KARIO gegužines ir KARĮ sušelpia stambiom sumom. New Yorko skyrius, nepajėgdamas surengti atskiro parengimo, naudojasi Kariuomenės šventėmis, kurių metu surengia KARIO naudai loteriją. Mažesnieji skyriai ypač galėtų pasinaudoti įvairiomis šventėmis ar minėjimais ir tokias loterijas suruošti (laimėjimus suneša patys ramovėnai).

KARIO rėmimą pavaizduoja aštuonerių metų lentelė rodanti

L. V. S. "Ramovė" Skyrių aukas 1954 - 61 m. laikotarpyje:

1.	Cleveland	$1739.86
2.	New York	575.50
3.	Chicago	503.98
4.	Philadelphia	121.00
5.	Detroit	116.00
6.	Omaha	80.00
7.	Hartford	78.00
8.	Boston	60.00
9.	Los Angeles	45.00
10.	New Jersey	38.00
11.	Melbourne	37.00
12.	Baltimore	36.00
13.	Worcester	35.00
14.	Rochester	34.00
15.	Waterbury	25.00
16.	Niagaros pusiasalis	12.00
17.	S. Atstovų Susirinkimas 1956 m.	68.00
18.	DLK "Birutės" Draugija Chicago	60.00
	Viso	$3664.34

Iš lentelės matome, kad Clevelando skyrius, būdamas antrasis savo didumu Sąjungoje, nuoširdžiausiai rūpinasi savo spaudos palaikymu. Juk savos spaudos rėmimas yra kartu ir visos mūsų lietuviškosios kultūros kėlimas. Be abejo, sava kultūra yra susirūpinę ir visi kiti skyriai. Štai kovo mėn. KARYJE, kronikoje, skaitome, kad Čikagos skyrius irgi sielojasi lietuviškumu: gautą parengimo pelną paskirstė kultūriniams reikalams, lietuviškiems laikraščiams... tik KARIUI tai neteko.

Tačiau nei vienų tik ramovėnų prenumeratos, nei stambios ar smulkios skyrių pašalpos nepaskleis KARIO toliau, kaip mūsų pačių ratas. KARIUI reikia pasiekti neorganizuotus buv. karius ir kitus artimus visuomenės sluoksnius. Čia reikia jau kitų veiksnių, reikia reklamos!

Ir šioje srityje geriausi KARIO talkininkai būtų Ramovės skyriai. Štai dar keletas konkrečių pasiūly-

PIRMAVIMO ERDVĖJE ABEJONĖS IR FAKTAI

K. M. Juozas Šarūnas

Kadangi tuo prasideda nauja epocha, tai ši tema ilgai bus neišsemiama. Kad lengviau būtų įvertinti pasiektus toje srityje rezultatus laisvojo pasaulio, pradėkim nuo priešo "laimėjimų".

Sov. Sąjunga savo nepasisekimų neskelbė, o, tuo tarpu, kaip rašo "U. S. News and World Report" — jautriausieji aparatai vakariečiams pranešdavo apie kiekvieną sovietinį bandymą tarpplanetinėje erdvėje.

1961 m., kai Chruščiovas ruošėsi savo propagandai JTA arenoje, norėjo ją paremti raketa, iššauta į erdvę su žmogumi — astronautu. Nors gaila to žmogaus, bet toji raketa pasiliko "kosmo karstu".

Iš 1960 į 1961 m. sovietai nesėkmingai siuntė satelitus į Marsą ir Venerą. Tuo pačiu metu jie mėgino patalpinti orbitoje ir kitus dirbtinus satelitus. Panašiai išėjo ir su balistiniais sviediniais. Didžiausias sviedinys, nukreiptas į Pacifiką, taikinio nepasiekė. Didžiausio klaustuko ženkle yra ir Gagarino startavimas į erdvę. Yra rimtų davinių iš kurių sprendžiama, kad erdvėje mirusio ir nesugrįžusio (ar roboto) vaidmenį jam teko suvaidinti žemėje.

Jei kiek nors yra žinių apie sovietinius nepasisekimus, kodėl atatinkamos amerikiečių įstaigos nieko apie tai nepaskelbia? Daro išmintingai. Visų pirmą, tai daroma dėl atsargumo, kad priešas nesužinotų iš kokių "šaltinių" ir kokiais keliais gaunamos inormacijos. O jei dar ir nufotografuojama, tai būtų visai neatsargu pranešdinėti, kiek daug yra žinoma apie Sov. Sąjungos tikrąją padėtį. Gi dabar, kada JAV iššovė ir astronautą plk. Glenn susigrąžino atgal į žemę, o tas faktas buvo atliktas visų akivaizdoje, šiek tiek buvo praskleista ir geležinė uždanga.

Pirmas soviet. astronautas buvo iššautas 1960 m. gegužės mėn. ir, tikrai, dar iki šiol žemėn negrįžo. Negalėjo jo sugrąžinti, o jis pats neturėjo aparatų, kad iš automatiško pereitų į rankinį kabinos valdymą, laikydamas sąlytį su iššovimo bazę, kaip tai atliko plk. Glenn. Kitas sovietų astronautas žuvo 1960 m. rugsėjo mėn. Chruščiovui būnant J.-A. Valstybėse. Tarpplanetinė kabina su žmogumi neįėjo į orbitą. New Yorke tada Chruščiovas pasiliko iki spalio mėn. vidurio kad "sustiprintų" savo padėtį, kai tuo metu buvo iššautos trys raketos. Viena su žmogumi sudegė, kitos dvi, be žmonių įgulų, kuriomis norėta "susovietinti" Marsą ir Venerą, irgi nieko nepasiekė.

1961 m. vasario mėn. kitos dvi raketos buvo iššautos į Marsą ir Venerą, iš kurių viena neįėjo į orbitą, o kita įėjo, bet su ja buvo pamestas sąlytis. Nei "karo dievaitis", nei "meilės deivė" Maskvos pasiuntinių nepriėmė.

Chruščiovui supykti ant prez. Eizenhowerio buvo už ką, nes iš numušto U-2 jis įsitikino, kaip toli amerikiečių žvalgyba yra pažengusi sovietinėje teritorijoje. Precizinės fotografijos parodė, kad sovietinis pirmavimas yra tik propaganda. Visų tų faktų akivaizdoje atrodo, kad Gagarinas, nors ir intensyviai permokomas, didvyrio rolę vaidindamas, užsienio korespondentų klausinėjamas, pametė "lygsvarą".

Buvo klausiamas, kas su juo dėjosi, kai išėjo iš žemiškos traukos? Atsakė, kad kabinoje jo kūnas kaitaliojo įvairiausias pozicijas. Vieno paklaustas, dėl juokų, kokioje padėtyje jis snaudė, Gagarinas negalėjo atsiminti.

Tarpplanetinių raketų iššovimas technologams ir specialistams yra nemažas uždavinys, o jų sugrąžinimas į norimą vietą yra dar sunkesnis. Kad visa tai įvykdžius, reikia šimtų išmokslintų technikų, augštos kvalifikacijos astronautų, kurie be savo asmeninių gabumų, toje srityje žiniomis beveik prilygsta konstruktoriams. Mažiausias apsirikimas viską paverčia niekais. Čia nieko nepadeda nei partijos įsakymai, "ideologinis" auklėjimas ir panašios sovietinės "mandrybės".

Pradžioje amerikiečiai leido mažus satelitus, kuriuos Chruščiovas, pasijuokdamas, vadino citrinomis. Norėdami nustebinti pasaulį, sovietai ledo didelius satelitus. Amerikiečiai palaipsniui didino savo satelitus, kol pavyko išsiųsti ir susigrąžinti kabiną su bezdžione. Žmogų pasiųsti į mėnulį, sovietinės kabinos netinka, todėl, po plk. Glenn 3 kartus padarytos kelionės apie žemę, Chruščiovas JAV prezidentui ir pasiūlė pasikeisti patyrimais toje srityje. Iš kur taip staigiai atsirado ta simpatija ir noras artimai bendradarbiauti?

Gerai dar atsimenam, kad atominės energijos ir balistinių sviedinių srityje, sovietiniai laimėjimai yra tik iš vagysčių. Mokslinėms paslaptims laisvasis pasaulis dabar yra sugrieztinęs kontrolę ir, per ilgesnį laiką, Maskvos agentams nebepasiseka nieko svarbesnio pavogti.

---

mų, skyriams pasvarstyti ir, linkėtina, nedelsiant vykdyti:

1. Kiekviena proga rašyti ar paminėti vietiniame lietuviškame laikraštyje KARĮ, jo naują numerį, ar įdomesnį straipsnį, ar kokį iškeltą jame klausimą. Tas atkreips visuomenės akis, buvusių karių dėmesį ir paragins juos skaityti KARĮ.

2. Aprūpinti vietinę radio valandėlę KARIU, kad joje jis būtų garsinamas.

3. Jaunimo ortanizacijų klubus ir lietuviškas mokyklas aprūpinti KARIU, bent 1 egz., kad taip išauginttume būsimus KARIO skaitytojus. Čia reikia pridėti, jog jaunimo organizacijoms KARYS, ar jo leidiniai, galima skirti premijoms sporto šventėms ar konkursams, ar šiaip kokiam atžymėjimui.

4. Bent kartą metuose padalinti visuomenei dykai (per Kariuomenės Šventės minėjimą, ar kito kurio visuomeninio parengimo proga) bent keletą dešimčių KARIO egzempliorių. Iš anksto užsisakant KARYJE, būtų galima juos gauti spaudinimo savikaina.

5. Patikrinti ar vietos spaudos platintojas platina KARĮ, jei ne, paraginti, arba pranešti jo adresą KARIUI.

6. Pravesti KARIO platinimo vajų savo vietovėje bent kartą per 2 ar 3 metus.

Vietos sąlygose gali pasitaikyti ir kiti būdai savai spaudai padėti. Tačiau, jei čia paminėtus būdus skyriai, pirma proga, savo susirinkime aptars ir nors minimumą nustatytos programos nuoširdžiai atliks, išdavos bus geresnės negu mes tikimės.

Jei yra ramovėnų, kurie negaili savo laiko, darbo ir pastangų leisti KARĮ, jei yra skyrių, kaip Clevelando, kurie remia KARĮ tūkstantinėmis, tai ir likusieji skyriai, be abejo, turėtų daug stipriau prisidėti į šį mūsų visų bendrą žygį. Atstovų suvažiavimas yra gera proga uždegti ar atnaujinti pasiryžimą darbui ir aukai.

Z.R.

Geležinės valios ir stebėtino kuklumo žmogus, savo atlikta kelione padangėmis, plk. Glenn visiems žmonėms virto simboliu, "atidengta korta" prieš sovietinę — "paslaptingą kortą" — melagystę.

"RIBOTASIS" KARAS VIETNAME

Norėdamas Vakarų dėmesį nukreipti nuo savo tikslų, Chruščiovas sugalvoja vis kitam pasaulio kampe naujus ėjimus. Spaudos skiltyse vis rečiau užtinkamos žinios apie Laosą, Vietnamą ir kitas pietryčių Azijos valstybes, lyg ten viskas būtų tvarkoje. Taip nėra. Komunistai pasistatė sau tikslą užvaldyti visą Indokinijos pusiasalį. Jų artimiausias tikslas — Pietų Vietnamas. Jei Pietų Vietnamas kristų į komunistų rankas, tai nebeišsilaikytų nei neutrali Kambodija ir visas pusiasalis. Iš pusiasalio jau lengva būtų komunistams suviršinti Indoneziją ir sudaryti rimtą pavojų Australijai.

Kad į tą pusiasalį Amerika yra atkreipusi rimtą dėmesį galima ir iš to spręsti, kad prie Pietų Vietnamo kariuomenės dalinių, kurios siunčiamos kovoti prieš komunistines partizanų grupes, priskiriami amerikiečiai, karininkai "patarėjai". Pasitaiko, kad tie "patarėjai" netenka gyvybės arba būna priešo sužeisti. Kitaip tariant, amerikiečiai karininkai ir kareiviai automatiškai yra pasidarę keistų, ilgamečių kovų dalyviais.

Toje kovoje, Pietų Vietnamo kariuomenė, susidedanti iš 240,000 karių, yra aprūpinta JAV ginklais ir apmokyta amerikiečių instruktorių. Pietų Vietnamas JAValstybėms kasmet kainuoja 400 milijonų dol., iš kurių pusė eina apginklavimui, o kita pusė ekonominei pagelbai.

Šiaurės Vietnamo partizanų, apmokytų fanatikų, kovos jėgas sudaro apie 22,000 karių. Paskaičiavę gausime, jog vieną partizaną nugalėti JA Valstybėms kainuoja 18,000 dol.

Tuojaus įsitikinsim kodėl. Partizanai yra visiškai atsidavę tam tikslui, dėl kurio kariauja, o Pietų Vietnamo kariai su amerikiečiais "patarėjais" nerodo tokio narsumo; partizanai yra judrūs ir dažnai sudaro užpuolimus, o jų priešai patogiai sėdi įtvirtintuose miestuose ar miesteliuose. Partizanai, sueidami su gyventojais, prižada geresnį ateities gyvenimą, o tuo tarpu Pietų Vietnamo vyriausybė, su prez. Ngo Dinh Dien, galvoja, kad reformos ir demokratijos planas, kuris, amerikiečiams spaudžiant, nors ir buvo priimtas, yra nereikalingas ir todėl yra sabotuojamas.

Žinovai apskaičiuoja, kad prijaučiančių partizanams vietnamiečių yra 20%, nusistačiusių prieš komunistus 40% ir nenusistačiusių — abejingų 40%.

Partizanų pusėje veikia visai laukinės, gyvenančios kalnuose gentys, kurioms kautynės yra savo rūšies sportas, uždarbio amatas (apsirūpinimas maistu) ir kulto reikalų vykdymas (pav. ginklas pamirkytas priešo kraujuje ir įsmeigtas į žemę, atbaido piktas dvasias).

Tokia viena gentis, Katu, vadinama, kurios gausumas apie 40,000 galvų, vientik nuodingom jietimis ir strėlėmis ginkluoti, sumušė dvigubai didesnį Pietų Vietnamo kariuomenės dalinį, kuriame buvo ir "patarėjai" amerikiečiai. Aišku, kad apie Marksą ir Leniną jie nieko nėra girdėję, bet komunistiniams partizanams jie labai daug padeda.

JAV pasidarė aišku, kad reguliari Pietų Vietnamo kariuomenė neturi galimybės nuveikti komunistinius partizanus, atsiunčiamus iš šiaurės Vietnamo, kurie, reikalui ištikus, per neapsaugomą sieną, gali nueiti į Laosą. Atrodo, kad šio viso akyvaizdoje, prez. Kennedy nusprendė prieš kom. partizanus pastatyti partizanus. Tam tikslui davė parėdymą suorganizuoti specialias dalis, apmokyti jas veikti partizaniškai, sunkiose sąlygose, esant blogai aprūpintais maistu ir šaudmenims, rodančiais susidariusiose aplinkybėse iniciatyvę ir t.t. 2,500 tokių, amerikiečių ištreniruotų partizaniniams veiksmams, vyrų buvo jau paruošta ir jų dalis dabar Pietų Vietname eina "patarėjų" pareigas. Yra žinių, kad greitai tokių bus paruošta iki 5000.

Prez. Kennedy galvoja, kad su tokio veikimo būdais ir partizaninio karo taktika reikėtų supažindinti bent 8 JAV kovos divizijas. Tos sveikos minties išaiškinimo mums nereikia, mes turim tik sveikinti ją.

Iš savo patyrimų, dauguma iš mūsų tokiuose veiksmuose dalyvavusių, gerai žinome, kad partizanui ginklas yra būtinas, bet jo realiausias ginklas yra tikėjimas į tikslą dėl kurio kovoja ir yra absoliučiai pasiruošęs už jį atiduoti net savo gyvybę. Pirmoje Vokietijos-Sov. Sąjungos karo dienoje tas tikslas spontaniškai sukėlė visą lietuvių tautą prieš okupacinę "nenugalimą armiją". Tas tikslas prancūzus privertė apleisti Indokiniją, anglus — Palestina ir Kipro salą. Dabar 8-siais kruvinos kovos metais, alžyriečiai baigia prieiti prie pergalės. Ar amerikietis karys, geriausiai apmokytas partizaniniams veiksmams, gali įgauti tokį fanatišką tikėjimą ir partizano reikšmę šiame reikale, kokią turi kiekvienas sukilėlis, tautinis, ar komunistinis? Ne! Pasaulinės politikos srityje kartais susidaro gana sunki situacija. JAV remia tautų pastangas į nepriklausąmybę, simpatizuoja sukilėliams vedantiems partizanines kovas. Kitais atvejais, tačiau, tam tikrose valstybėse, kuriose gali įsigalėti komunizmas, kovoja prieš partizanus.

Idėjinės, moralinės ir labdarybės pažiūros tarpusavyje besipainiodamos, paliečia ir saugumo karinius reikalus. Tų painiavų išaiškinimas priklauso propagandai, kuri, deja, yra Vakarų silpniausioji pozicija.

KARIO Redakcijai,

Prašau sekančiame Kario nr. paskelbti ištaisymą įsibrovusios korektūros klaidos mano rašinyje **Lietuvių Veteranų Sąjunga Ramovė** (Karys, š.m. balandžio nr., 100 psl.), kur, kalbant apie Laisvės Kovų muzėjų, pasakyta: ". . . $7,020.95" — turi būti **$720.95.**

A. Rėklaitis

•

GINTARĖLĖ

Lietuviška pasaka apie gintarą, išversta į anglų kalbą, Janinos Narūnės parašyta, neseniai išėjusi iš spaudos AMBERELLOS vardu, su daugybe spalvotų paveiksliukų, dail. Vl. Stančikaitės darbo; galima užsakyti: **Draugas,** 4545 West 63rd St., Chicago 29, Ill. Kaina $1.00.

•

P. K. Pleskevičius, MES NEŠĖME LAISVĘ, 139 psl., kario prisiminimai iš Nepriklausomybės kovų, jau baigiama išparduoti. Norinti gauti šią knygą už 2 dol., kreipiasi į autorių šiuo adresu: 193 East Ave., North Hamilton, Ont. Canada.

?

AR PRENUMERATA JAU SUMOKĖTA?

LIETUVIŠKAS RITINIS

Ritinis, arba ripka — tai vienas populiariausių ir originaliausių lietuvių liaudies žaidmų. Dzūkai — leipalingiškiai ritinį vadina "ricyne", o kapsai veiveriškiai ir prieniečiai sako "ritulę muša" arba "ritulį kalnėja". Alytaus rajone jis vadinamas "ratukas", pietryčių Lietuvoje — "katilka". Klaipėdos lietuviai vadina "rifke". Jį žaisdavo piemenėliai pūdymuose, o taip pat ir suaugusieji keliuose, vieškeliuose, alėjose.

Rašytiniuose šaltiniuose ritinio žaidimas jau yra sutinkamas XVII amžiuje. S. Daukantas savo raštuose ritinio žaidimą vertino kaip naudingą priemonę pasiruošti kovai su priespaudėjais. "ritinis buvo lietuvių jaunuomenės, kalnėnų ir žemaičių, kaipo didžiausia karo mokslinyčia", — rašo S. Daukantas. Rašytojas M. Valančius pažymi, jog ritinį žemaičiai žaisdavo komandomis, turinčiomis po keturis žaidėjus.

Karolis Dineika 1923 m. Lietuvoje sudarė ritinio (tuomet vadinamos lietuviškos ripkos) taisykles ir bandė suorganizuoti rungtynes Kauno stadijone. Vėliau iki 1956 m. šis žaidimas buvo primirštas. Tik 1956 m., remiantis K. Dineikos sudarytomis taisyklėmis, buvo paruoštos naujos šio žaidimo taisyklės. Pirmosios oficialios ritinio rungtynės įvyko 1957 m. vasarą tarp Kauno ir Vilniaus rinktinių Vilniuje. Ritinis tais pačiais metais buvo žaidžiamas Skaudvilės, Lazdijų, Vilkaviškio ir kitų rajonų festivaliuose.

Šiuo metu Lietuvoje yra rengiami ritinio turnyrai. Pradžioje turnyruose pirmaudavo Kauno ir Vilniaus komandos, o 1961 m. pirmąją vietą laimėjo Plungės komanda, baigmėje įveikusi Vilniaus rinktinę 12:1

Lietuvos teritorijoje yra žinomi du ritinio žaidimo variantai: pavarytinis ir nepavarytinis. Pavarytinis ritinis yra paprastesnis. Čia svarbiausias tikslas — toli nuvaryti savo varžovą, ir taip priversti jį pasiduoti.

Nepavarytiniame ritinyje reikia pervaryti ritinį per sutartą galinę liniją arba pataikyti į vartus. Čia žaidėjai (jų turi būti 7 komandoje) sustoja prie pradmės linijų. Prieš pradedant žaidimą, burtų keliu nustatoma, kuri komanda pirmoji ritins ritinį.

Pirmiausia ritina "smagiausią ranką" turintis komandos žaidėjas. Jis, atsistojęs prie pradinės linijos, apgniaužia ritinį, iškelia jį viršum galvos ir užsimojęs paleidžia. Ritinis pradžioje skrenda oru, o paskui paliečia žemę ir rieda varžovų linkui.

Priešininkų komandos žaidėjai stovi ne arčiau kaip už 20 žingsnių nuo ritintojo ir su ritmušomis stengiasi sulaikyti į juos riedantį ritinį. Sulaikęs ritinį žaidėjas, jį paima ir tokiu pat būdu paleidžia jį pirmosios komandos linkui. Tada jis vėl pasitinkamas šios komandos žaidėjų ir taip tęsiasi žaidimas.

Žaidimui yra reikalingas pats sviedinys-ritinis, kurį galima pasidaryti nuo 15-20 cm. skersmens beržo ar ąžuolo rąsto nupiovus 2-3 cm. storio trinkelę. Kad ritinis būtų patvaresnis, jis būdavo apkaustomas ratlankiu. Dabar ritinis gaminamas iš presuotos gumos. Taip pat yra reikalingos ritmušos — 1.5 m. pagaliai su storesniais, užlinkusiais galais.

E. Šulaitis

(Pagal V. Steponaičio leidinį **Lietuvių liaudies žaidimas — ritinis**, 1958 m.)

ĮVAIRIOS SPORTO ŽINIOS

Laima Balaišytė, 14 m. amžiaus mergina, tapo 1962 m. Sov. Sąjungos stalo teniso čempione. Prieš tai jos motina — Bronė Balaišienė yra turėjusi du kartus šį titulą. Ilgametis Sov. Sąjungos vyrų stalo teniso meisteris Algimantas Saunoris šiemet liko antruoju. Tačiau, nežiūrint to, pagal įvairių varžybų davinius, jis Sov. Sąjungos kvalifikacinėje lentelėje yra išstatytas pirmuoju.

JAV įvykusios pasaulio ledo ritulio pirmenybės baigėsi netikėta Švedijos pergale. Švedai iš 7 rungtynių surinko 14 taškų ir 67:10 įvarčių santykį. Antroje vietoje liko Kanada, trečioje — JAV. Silpnesniųjų grupėje pirmą vietą užėmė Japonija (bendroje klasifikacijoje—IX-ta vieta), už savęs palikdama Austriją, Prancūziją, Olandiją ir kt. Pirmenybėse nežaidė vieni iš favoritų —Sov. Sąjunga ir Čekoslovakija, atsisakiusios po to, kai R. Vokietija negavo leidimo įvažiuoti į JAV.

Rimas Vaičaitis, prieš kelis mėnesius Chicagoje įvykusiose lengv. atletikos varžybose 1 mylios ėjime nugalėjo JAV čempioną Ron Zinn iš West Point'o. Po to visos Amerikos pirmenybėse, New Yorko Madison Square Gardene, Rimas šališkų teisėjų buvo diskvalifikuotas.

Anne Šidlauskas, Amerikoje gimusi lietuvaitė iš Brooklfield, Ill., buvo 1961 m. Amerikos studenčių biliardo čempione. Ji studijuoja Indianos unte Eloomingtone.

Šių metų liepos mėn. 27 d.-rugpiūčio mėn. 5 d. Helsinkyje, Suomijoje įvyks VIII pasaulio jaunimo ir studentų festivalis, kuris turės ir plačią sportinę programą. Šie festivaliai dėl laisvojo pasaulio jaunimo pasyvumo, anksčiau yra buvę komunistinių šalių propogandiniais įvykiais.

Robert Fisher iš Brooklyno, 19 m. amžiaus jaunuolis Stokholmo tarpzoniniame šachmatų turnyre užėmė I vietą, toliau palikdamas žinomuosius sovietų didmeisterius. Jis dabar varžysis 8 žaidėjų grupėje, kurios laimėtojas turės teisę žaisti su dabartiniu pasaulio meisteriu Botviniku dėl pasaulio čempiono vardo.

Mark Zubor (Zubrickas) iš Cicero, šiemet bebaigiantis Gordon Tech vidurinę mokyklą, išrinktas geriausiuoju Chicagos katalikiškų mokyklų krepšinio žaidėju, o taip pat pateko ir į Illinois valstybės All-Star rinktinę. Jo mokyklos krepšinio komandos treneriu yra lietuvis Bob Lukšta irgi iš Cicero. Praėjusiais metais vienu iš geriausiųjų Chicagos vid. mokyklų krepšininku buvo lietuvių kilmės žaidėjas Larry Mack (Mackus), kuris pradėjo studijuoti Navy akademijoje.

Arūnas Vasys, gyvenantis Ciceroje, pateko į Chicagos futbolo (amerikoniško) All-Star rinktinę. Jis yra ir vienas iš geriausiųjų St. Phillip vid. mokyklos krepšinio žaidėjų, o be to pasižymi ir lengv. atletikoje. Kadangi jis šiemet baigia vidurinę mokyklą, tai jau turi apie šimtinę pasiūlymų iš įvairių JAV universitetų bei kolegijų studijų stipendijų. Jų tarpe gavo kvietimą ir iš garsiojo Notre Dame un-to, turinčio gerą futbolo komandą. Arūnas taip pat reiškiasi ir lietuvių sportinėje veikloje.

Klaipėdos Miesto vyrų krepšinio komanda tapo 1962 m. Lietuvos krepšinio meisteriu. Tai pirmoji ne Kauno komanda, kuri laimėjo Lietuvos pirmenybes. Pas moteris šį vardą nusinešė Kauno Atleto krepšininkės.

Šiemet sueina 25 metai nuo Lietuvos krepšininkų pergalės Europos krepšinio pirmenybėse 1937 m. Rygoje. Tais metais Lietuva laimėjo pirmąją pergalę šiose pirmenybėse, o 1939 m. ją pakartojo dar kartą. Šiemet Š. Amerikoje lietuviai šią sukaktį numato atatinkamai paminėti. Vienu iš šių paminėjimo apraiškų reikia laikyti ir planuojamą Š. Amerikos lietuvių krepšinio rinktinės išvyką į Europą.

1961 m. Europos boksininkų-mėgėjų kvalifikacinėje lentelėje lengvame svoryje pirmuoju yra išstatytas lietuvis Ričardas Tamulis.

E. Šulaitis

A. J. Natkevičius, praleidęs su JAV marinais pusmetį Viduržemio jūroje, grįžo atgal į JAV-bes. Prieš grįždamas iš Viduržemio jūros su ekskursija aplankė Paryžių.

Lietuvos partizanų kovų dainos, išleistos Lietuvos Nepriklausomybės Fondo, jau gautos iš rišyklos. Clevelande jas galima gauti pas Vytautą Stuogį — 1198 East 84th Street, tel. SW 5-4676; Marijų Blyną — 6823 Bayliss Ave, tel. 361-8165; Vladą Ramanauską — 18310 Marcella Road, tel. IV 1-6700 ir Dirvoje.

Po II-jo pasaulinio karo Chicagoje gyvenantieji lietuviai karo veteranai suorganizavo **Amerikos Legijono postą**, kurį pavadino veiklaus Chicagos lietuvio, žuvusio karo metu, veterano **Don Varno** vardu. Į šį postą daugumoje įstojo II-jo pasaulinio karo veteranai, nors jame matėsi vienas, kitas I-jo karo dalyvis.

Vykstant Korėjos karui, Amerikos kariuomenėje taip pat tarnavo nemaža lietuvių, kurie atlikę savo tarnybą įsijungė į šio posto narių eiles. Jų tarpe buvo nemaža veteranų iš naujųjų tarpo. Vienu metu naujųjų ateivių veteranų skaičius viršijo 50. Tačiau, laikui bėgant, jie po truputį nubyrėjo, nors dar ir dabar čia jų yra gana gausus būrys.

Dabartiniu metu postui vadovauja II pasaulinio karo veteranas Jack Jotis - Juozaitis. Įdomu, kad jis yra buvęs ir pačiu pirmuoju posto vadu — komandieriumi.

Bronius Stankaitis, atlikęs 4 metų karo tarnybą, grįžo ir vėl pradėjo dirbti Pfizerio laboratorijose, Maywood, N. J. Prieš pradėdamas karo prievolę, jis studijavo Farleigh Dickinson universitete biologiją.

Stasys Dutkus, New Jersey valstybės policijos tarnautojas, baigė N. Jersey valstybės policijos akademiją. Jis su tėvais gyvena Maywood, N. J.

Algirdas Kapočius, Lietuvių Enciklopedijos leidėjo Juozo Kapočiaus sūnus, pažymėtinai gerai baigė aviacijos mokyklą lakūnu karininku. Kovo 31 d., ta proga, tėvų surengtose vaišėse, dalyvavo gražus būrelis vyresniųjų ir jaunimo. Po poros savaičių karininkas A. Kapočius išvažiuoja į New Jersey atlikti karo tarnybos ir kartu studijuoti.

K. Gaidžiūnas, clevelandietis, atlieka karinę tarnybą specialistų dalinyje. Du mėnesiu jis praleis mokykloje Texas valstybėje.

JAV LB Informacijos komisijos posėdy, dalyvaujant centro valdybos nariams ir eilei svečių, pranešimus padarė CV pirm. J. Jasaitis bendrais reikalais, švietimo reikalais — J. Ignatonis ir knygos "Palik ašaras Maskvoj" fondo komisijos pirm. L. Prapuolenis. Komisijos pirm. J. Vaičiūnas nepamiršo ir "K a r i o" apie kurį informuoti pakvietė Balį Brazdžionį. "Karys" spaudos komisijos yra gerai vertinamas.

Tom Balis, 22 metų, tarnaująs antrus metus JAV kariuomenėje, žaisdamas "volley ball" susilaužė koją. Dabar jis turės išlaikyti ją gipse bent septynetą savaičių.

Paminklas kovotojams už Lietuvos laisvę yra sumanytas statyti New Yorke, ties lietuvių bažnyčia. Tuo reikalu įvyko susirinkimas, kuriame plačiai aptartas paminklo statymo klausimas. Paminklo statymą remia Amerikos Lietuvių Bendruomenės New Yorko skyrius.

PASIPIKTINO "KARIO" ŽEMĖLAPIU

Fed. Vokietijoje leidžiamas ir jau 13 metų išeinąs vad. Lietuvos vokiečių mėn. laikraštis "Heimatstimme" 4 nr. visą puslapį paskyrė "Kario" žurnalui ryšium su jo paskelbtomis Lietuvos valstybės sienomis ir V. Mantvydo straipsniu. Laikraščiui labai nepatiko, kad į Lietuvos ribas įtraukti Rytprūsiai ir Klaipėdos kraštas ar kad Borissow pavadinta Beržynais ir Molodečnas—Krėva. Paskelbęs Lietuvos valstybės sienų brėžinio fotokopiją, Lietuvos vokiečių organas visą klausimą iškėlė humoro šviesoje, pastebėjęs, kad "Kario" žemėlapis tinkąs tik karnavalui.

IŠTRAUKA IŠ AMERIKOS LIETUVIŲ BENDRUOMENĖS NEW YORKO APYGARDOS LAIŠKO.

1962 m. kovo 20 d.

Pastatykime žuvusiems bei nukankintiems dėl Lietuvos laisvės paminklą didžiajame New Yorke!

Grupė New Yorko lietuvių visuomenininkų kelia sumanymą pastatyti žuvusiems bei nukankintiems dėl Lietuvos laisvės paminklą.

Paminklo vieta numatoma Maspeth'e prieš naująją lietuviško stiliaus Viešpaties Atsimainymo bažnyčią esamoje aikštėje.

Paminklo tikslas: pagerbti žuvusius bei nukankintus ir sutvirtinti kovos dėl Lietuvos Laisvės ryžtą. Čia būtų susikaupimo vieta tautinių švenčių progomis.

Paminklo forma bus nustatyta išrinkto Vykdomojo Komiteto plačiai atsižvelgiant į visuomenės pageidavimus.

Sumanymo pradininkai — Vaclovas Alksninis, Antanas Bendorius, Leonas Bileris, Antanas Diržys, Kun. Lionginas Jankus, Bronius Kulys Pranas Narvydas, Dr. Bronius Nemickas, Domas Penikas, Zigmas Raulinaitis, Antanas Sodaitis, Jonas Šlepetys, Juozas Valakas, Kun. Dr. Stasys Valiušaitis, Vytautas Vilkutaitis, Leonas Virbickas ir J. Zarauskas — savo susirinkime 1961 m. birželio 30 d. Balfo patalpose nutarė būsimo paminklo globą pasiūlyti A.L.B. vietos apygardos valdybai, o taipogi šią valdybą prašė sukviesti platesnį organizacijų atstovų, ekspertų bei visuomenininkų susirinkimą.

Antanas Šetikas,

E.p. Apygardos Valdybos pirmininkas

Adolfas Dimas,

Apygardos Švietimo ir Kultūros vadovas

KARIO bendradarbis Vladas Mingėla užbaigė didelį darbą — parašė ir išleido "Kun. Antanas Milukas, Jo gyvenias ir darbai", 384 psl. gausiai iliustruotą knygą. Kruopščiai paruošta, sklandžiai parašyta Lietuv. Spaudos Apaštalo J. A. Valstybėse biografija. Dail. J. Juodžio aplankas

RAMOVĖNŲ EILĖS STIPRĖJA

Š. m balandžio 1 d. įsisteigė naujas Lietuvių Veteranų Ramovės Skyrius Australijoje, Perth, W. Leederville. Tai jau 4-tas skyrius toje kengūrų šalyje. Naujas skyrius pasivadino L.V.S. Ramovės Vakarų Australijos skyrium. Jo iniciatorius ir organizatorius yra Andrius Klimaitis. Skyriaus valdybą sudaro: Andrius Klimaitis, Jonas Liutikas ir Česlovas Čekanauskas Skyriaus adresas: Mr. A. Klimaitis, 71 Tale St., W. Leederville, Perth, West Australia.

Skyriaus steigiamojo susirinkimo metu 20 karių užsirašė Sąjungos nariais. Susirinkimas iškėlė sekančius pageidavimus:

1. Palaikyti draugiškus ir artimus santikius skyriaus narių tarpe. Tuo tikslu numatoma organizuotai aplankyti paskirus skyriaus narius. Skyriaus valdybai pavesta nustatyti atsilankymo tvarką.

2. Sudaryti ekonominę savitarpinę pašalpos sekciją, kuri rūpintųsi turto įsigijimu kooperatyviniais pagrindais.

3. Užsiprenumeruoti Karį.

4. Įsteigti skyriaus būstinę.

5. Palaikyti glaudžius santikius su vietine L B ir su kitų tautų panašiomis organizacijomis

6. Surengti bendras Kūčias, jei tokių neruoštų LB Perth apylinkė.

Tai labai gražūs ir realūs naujojo skyriaus užsimojimai. Ramovės ščimos visi nariai nuoširdžiai tam pritaria ir linki naujakuriui, Vakarų Australijos ramovėnų skyriui, sėkmės ir laimės.

V. Vokietijoje kitas naujas Ramovės skyrius šiuo metu yra organizavimo būklėje. Jį organizuoja kpt. I. Apyrubis, kurio adresas yra: 22 Hildesheim, Einumerstr. 86, W. Cermany. Jau įsteigta to skyriaus Bad Zwischenahn'e seniūnija. Atrodo skyrių sudarys kelios seniūnijos. Sėkmės skyriaus organizatoriui.

A.R.

RAMOVĖNAI AUSTRALIJOJE

Iš Adelaidės Lietuvių Žinių Nr. 1 sužinome, jog 1962 m. Adelaidės Ramovės skyriaus valdybon išrinkti: C J. Zamoiskis — pirm., J. Jasys — iždi., Ig. Taunys — sekr.

Buvęs v-bos narys gen. št. mjr. A. Leveckis renka ir tvarko Lietuvos karinės istorijos medžiagą iš II Pas. karo meto. V-ba prašo visus turinčius tokios medžiagos, jam patalkininkauti.

Daromos pastangos prie Lietuvių Namų įgyti Ramovei patalpas.

Aiškinamasi su Mūsų Pastogės laikraščiu dėl Ramovės ignoravimo.

Skyrius įsigijo didžiausią pasaulyje Lietuvos valstybinę vėliavą.

A.

Siųsdamas KARIUI straipsnį, kuriam reikia pailiustruoti keletos žemėlapių, mūsų bendradarbis Petras Būtėnas, rašo:

"Dėl žemėlapių, — jie brangiau atsieina. Bet prašom tam reikalui pvz. Lietuvos vaduotoją Altą paklabinti, kad paremtų Jums darbą. Čia gi, rodos, visiškai konkretus "Lietuvos vadavimas", nors ir nieko bendro neturįs su giz-giz-giz į departamentus, kad Lietuvą užtartų, bet ne vaduotų. Pagaliau, niekas svetimųjų Lietuvos (Pabaltijo) nevadavo, nevaduoja ir miliardus metų nevaduos ateityje. Be to, žemėlapių darbas neproporcingai pigesnis už giz-giz-giz ir visokius 13-ka-valandžius posėdžius su fircikinėmis kalbomis ir tuščiomis rietenomis.

Prašau pasveikinti ir sveikatos palinkėti gerb. sukaktuvininką profesorių Kazį Kepalą. Asmeniškai jo, deja, nepažįstu.

KARYJE matau ir geros pažinties gerb. Leoną Virbicką, — prašau jį — giedrios nuotaikos žmogų, taip pat pasveikinti."

NEW YORKO RAMOVĖNŲ SUSIRINKIMAS

įvyko balandžio 27 d. Atletų Klube. Pakviestas p. Vaitekūnas skaitė paskaitą apie pasaulio politinę padėtį. Prelegentas jau nebepirmą kartą skaito ramovėnams. Jis yra jų mėgiamas dėl labai aiškių ir vaizdžių paskaitų, kurios nušviečia ne vieną, dažnai nesuprantamą įvykį.

Po paskaitos buvo aptarti Sąjungos suvažiavimo reikalai. Paskirta smulki suma suvažiavimui paremti ir buvo duoti nurodymai skyriaus atstovams, J. Šlepečiui ir Z Raulinaičiui, kurie vyks į suvažiavimą.

A.

AGRESIJA!

Jungtinės Tautos balsavimo keliu yra pasmerkę agresiją. Tačiau: jau 15 metų speciali J T. komisija mėgina nustatyti agresijos sąvoką, t.y. nusakyti kas yra agresija?

Balandžio mėn., šiais metais, po nepasisekusių posėdžių ir bandymų, ta komisija vėl išsiskirstė, atidėdama savo posėdžius net trims metams.

N.R.

ATMINTINOS NUOTRAUKOS

(Iš K. Morkūno albumo)

Raitoji policija laisvalaikiu puošia Miesto sodą, buv. Ąžuolyną Kaune, 1938 m. Kryželiu pažymėtas, trečias iš kairės, K. Morkūnas).

Angelų Sargų diena Kaune, 1936 m. spalio mėn. 2 d. Lietuvos policija švenčia 20 metų sukaktį. Policijos rezervas išsirikiavęs prie Įgulos bažnyčios.

Kauno Miesto sodo puošimas 1938 m. Pirmą medį sodina Kauno ir apskr. policijos vadas Jankauskas (su odiniu švarku).

Nuotr. darė V. Augustinas

A.A. KAPITONAS JONAS CHMIELIAUSKAS

Dar gyvendamas Clevelande J. Chmieliauskas turėjo sunkumą su kvėpavimu, kamuodavo astma. Persikėlė gyventi į palankesnes klimato atžvilgiu Pacifiko pakrantes. Liga komplikavosi ir teko atsigulti ligoninėn tyrimams. Gydytojai spėjo, kad esama džiovos ir vėžio pradžios. Tačiau iki mirties gydytojai nenustatė tikro diagnozo ir todėl nebuvo galima panaudoti tinkamų vaistų. Jis mirė š.m. kovo 2 d. Los Angeles.

Buvo gimęs 1899 m. balandžio 26 d. Kaune. Pradžios mokyklą baigė Šiluvoje, o vidurinę, — Raseiniuose Pirmojo pasaulinio karo metu, rusų kariuomenei traukiantis Jonas irgi kaip pabėgelis, atsirado Petrapilyje ir ten mokėsi technikos mokykloje Po revoliucijos grįžo Lietuvon, kuri buvo vokiečių okupuota.

Pradėjus kurtis mūsų kariuomenei 1919 m. stojo savanoriu ir 3 p. Vytauto Didžiojo pulke pradėjo tarnybą eiliniu. Kaip turintį reikiamą cenzą, komandiravo jį karo mokyklą. 1920 m. priimtas kariūnu, baigė IV laidą. Paskirtas buvo į mokomą bateriją instruktoriumi, o vėliau vyr. baterijos karininku. 1925m. išėjo atsargon vyr. leitenanto laipsniu. Keleta kartų buvo pašauktas mokymo pakartojimams. Prieš bolševikams okupuojant Lietuvą buvo pakeltas į ats. kapitono laipsnį.

Per visą nepriklausomos Lietuvos laikotarpį tarnavo mokesčių inspekcijos įstaigose. Pradžioje mok. inspektorius padėjėju Panevėžyje. Nuo 1926 m. inspektoriumi: Lazdijuose, Marijampolėje, Kaišedoryse ir Kaune. Laisvu nuo tarnybos laiku studijavo Vytauto Didžiojo universiteto teisių fak. ekonomijos skyriuje.

Bolševikams okupavus Lietuvą, buvo perkeltas Vilniun mok. insp. padėjėju. 1942 m. organizavo Svyrių apskrities administraciją ir buvo apskrities viršininkas. Vėliau, tom pačiom pareigom, perkeltas į Trakus. 1944 m. pasitraukė Vokietijon ir karui pasibaigus gyveno Hanau stovykloje. Vėliau tarnavo darbo kuopose. Į JAV atvyko 1949 m. ir sustojo Clevelande. Velionis dirbo organizacijose, buvo narys: LV Ramovės, SLA ir Tautininkų sąjungose.

Jonas 1923 m. susituokė su Jadvyga Grybauskaite ir susilaukė sūnaus Algirdo ir dukters Irenos. Irena yra ištekėjusi už Ramūno Bužėno (plk. Bužėno-Bužinsko sūnaus) ir augina 3 vaikus. Sūnus Algirdas per karą buvo išvežtas darbams Lenkijon, ten ir liko. Prieš keturius metus Algirdas mirė palikdamas žmoną su 3 vaikais. A.A. Jonas sūnaus mirtį skaudžiai išgyveno. Praslinkus dviems metams mirė Jono brolis Clevelande. Dabar, jo šeima neteko ir jo paties.

Velionis buvo pašarvotas Hamrock koplyčioje. Prie karsto sudėjo vainikus ramovėnai, birutietės, ir kitos organizacijos bei atskiri asmenys. Rožinio maldas atkalbėjo kun. A. Valiuška. Kovo 5 d. palaikai atlydėti į šv. Kazimiero parapijos bažnyčią. Gedulingas pamaldas laikė kun. J. Kučingis, parapijos klebonas. Prie karsto stovėjo ramovėnų garbės sargyba. Į Kalvarijos kapines palydėjo pusšimtis jo pažįstamų, giminių ir draugų. Religines apeigas atliko kun. A. Valiuška. Atsisveikinimo kalbas pasakė organizacijų atstovai: LV Ramovės, — K. Liaudanskas, Tautininkų s-gos, — V. Aleksandriūnas, SLA, A. Biekša. Karstas buvo pridengtas tautine vėliava, kuri vėliau buvo perduota jo žmonai.

Kalvarijos kapinės jau priglaudė trečią Lietuvos Laisvės kovų karį. Jose ilsisi: div. gen. Tamašauskas, plk. gyd. Bendoravičius ir kpt. J. Chmieliauskas.

Ramovėnai, netekę nario, liūdime ir reiškiame gilią užuojautą jo šeimai.

O. ŽADVYDAS

STASIO BUTKAUS—PIRMOJO LIETUVOS KAREIVIO FONDAS

Kadangi Stasio Butkaus Fondas, įsteigtas prie Kario redakcijos, dalį savo įsipareigojimų jau įvykdė, todėl gerb. aukotojams ir žurnalo skaitytojams patiekiama ši apyskaita:

1. **Pajamos:**
   Gauta aukų sumoje $329.80
   (Aukotojai skelbti "K" 1962 Nr. 1, 2, 3, 4, 5)
2. **Išlaidos:**
   Cementinis karstas $250.00
3. **Balansas:**
   Fondo stovis 20. 4. 1962 ..... $ 79.80

Fondui dar lieka įvykdyti antrąją dalį įsipareigojimų: — Pirmojo N. Lietuvos Kareivio kapą paženklinti kukliu paminklu, kuris kainoja apie 350 dol. Tikimės jį pastatyti su mūsų malonių skaitytojų, ramovėnų ir šiam reikalui prijaučiančių asmenų pagalba.

"Karys"
916 Willoughby Ave., Brooklyn 21, N. Y.

LITUANUS

Prieš kurį laiką pasirodė pirmasis naujo redakcinio sambūrio numeris; artimoje ateityje išeis antrasis leidinys. Šiuo metu redakciją sudaro: Adomas Mickevičius — vyr. redaktorius; G. Gedvila, V. Gegevičiūtė, L. Petrauskaitė, S. Radvila ir T. Remeikis — redaktoriai. Redakcija pasiekiama šiuo adresu: LITUANUS, P. O. Box 9318, Chicago 90, Illinois.

Žurnalo leidimo būstinė ir toliau lieka Brooklyne. Oficialus adresas: 916 Willoughby Ave., Brooklyn 21, N. Y. Čia veikia administracija, kurią tvarko Vyt. Svalbonas. Spaudos priežiūros darbus atlieka technikinis redaktorius Kęstutis Čerkeliūnas. Oficialus šio informacinio žurnalo leidėjas yra Lietuvių Studentų Sąjunga, gi visą LITUANUS leidimo darbą ir toliau tvarko Vyt. P. Vygantas, žurnalo leidimo koordinatorius.

Šiomis dienomis LITUANUS žurnalo leidėjus pasiekė $35.00 auka. Ši parama itin vertinga tuo, kad ją paaukojo praeitų metų rudenį tragiškai žuvusios Juditos Audėnaitės studijų draugės amerikietės. Iniciatorių vardu Susan M. Hecker rašo: "mes siunčiame šią auką kaip simbolinį prisiminimą; mums gerai žinomas buvo Juditos susidomėjimas LITUANUS žurnalu. Žinoma, ši kukli auka jokiu būdu negali išreikšti mūsų gilaus liūdesio, bet bent šiuo būdu mes norėtume išreikšti savo jausmą ryšium su šiuo tragišku įvykiu, mus giliai sukrėtusiu."

Kaina 2 u. c a

KRETA

Balandžio mėn. KARYJE laiške, rodosi, iš Detroito sakoma, jog straipsnio apie KRETĄ autorius daro kai kurias išvadas skirtingas nuo išgarsinto Pasaulinės Istorijos autoriaus H.G. Wellso.

Šis gi, Wellsas yra utopijų rašytojas, be to fabianistas, savo istoriją parašė ateizmo, socializmo ir internacionalizmo dvasioje. Jis ir pasaulinės valdžios pranašas. Jo pranašaujamas ateities pasaulis būsiąs pastatytas ant bendros pasaulinės religijos, paprastos ir visuotinės ir lengvai suprantamos. Tai nebus nei krikščionybė, nei islamas, nei budizmas, nei kita kokia speciali religija. Jis turėjo omenyje — judaizmą. Dar ir šiandien jo Outline of History yra svarbus įrankis J.A.V. ir D. Britanijoje naikinti patriotizmą ir ugdyti internacionalizmą, šiandien taip išryškėjusį komunizme. (Žiūr. O.M. O'Gradie, The Beasts of the Apocalypse, 1959). Kodėl gi ta knyga visur prikišamai rodoma nekrikščionių laikomuose knygynuose, kaip jūs manote?

J.Š., Los Angeles, Calif.

*

LIETUVOS SIENOS

Ačiū už puikų ir taip reikalingą straipsnį apie Lietuvos sienas ir sufalsifikuotą Lietuvos žemėlapį, kurį parašė P. Būtėnas. Iš jo paaiškėja, kad mūsų 1920 metų sienos, už kurias mes turėjome galvas guldyti, visai nėra tikrosios Lietuvos sienos. Atrodo, kad daug tikresnės yra Lituania Propria sienos . . .

M.V.-as, Brooklyn, N.Y.

*

Tarnaujant tarp svetimųjų KARYS tapo mano geriausiu lietuvių draugu. Gavęs jį skaitau su didžiausiu malonumu. Tada jaučiuosiu lyg pats būčiau tarp lietuvių. O kaip aš jų pasigendu!

Vytautas Juodišius,
Artilerijos Grupė.

*

Paskutiniame KARIO Nr. pasigendu būdingų nuotraukų iš buv. karių gyvenimo, kovų ir darbų Nepriklausomybės metais. Sunku KARIUI vienam ir besumedžioti istorines nuotraukas, kurios gal užsimetusios pas pavienius, dar gyvus, ar jau amžinatvėn iškeliavusius, karius, ar jų šeimas.

Čia mūsų visų pareiga ateiti į talką, kol dar nevėlu. Jei į KARĮ patektų visos tokios nuotraukos, jos būtų dokumentacija ateinančioms kartoms iš mūsų Nepriklausomybės laikų. Nes Tėvynėje mūsų laisvės dokumentai, vėliavos, ginklai ir kita istorinė medžiaga okupanto jau sunaikinta

Iš savo seno ir jau pajuodavusio albumo išrinkau 12 nuotraukų, jei rasite jas tinkamas panaudokite.

Labai domėjausi kai KARYJE savo laiku buvo paveikslai mūsų senovės sparnuotų gusarų ir eilė kitų senų karinių uniformų . . . .

K. Morkūnas,
Euclid, Ohio

*

Tauta be garbės — tai kaip vyras be drąsos, ar moteris be dorybės.

Viscount Welseley

*

Linkiu KARIUI daugiau duoti 1918-20 metų kovos dvasios. Neskirti tiek daug puslapių praeities ginklų nagrinėjimui, bei atgyventos taktikos. Tas ypač reikalinga prieaugančiai kartai.

St. Juras, Chicago.

*

Viename draugiškame pokalbyje DeGaulle yra pasakęs: "Valdyti yra sunku; tvarkyti yra nemalonu ir varginga; karas yra bjaurus; taika yra nuobodi."

*

Socialistų teigimas; "Iš kiekvieno pagal jo sugebėjimus ir kiekvienam pagal jo reikalą" yra priešingas Kristaus mokymui: "Kiekvienam pagal jo sugebėjimus".

* * *

Korespondentas iš Čikagos sako, kad KARYS nekariškas, girdi . . . Man tai jis net per daug kariškas. Ar nelaikas KARIUI nustoti nuolat kariškai "Gaudžia Trimitai" dainuoti ir kariškai marširuoti? Ar nevertingiau būtų imtis visuomeninės ir kultūrinės dainos, ar panašiai . . . ?

J.G-nas, Paterson, N.J.

Per Klausučių ūlytėlę,
Čiū-dra-dralia-lia.

Red.

*

Chruščiovas yra pasakęs: "Negalime tikėtis, kad Amerika staiga padarytų šuolį iš kapitalizmo į komunizmą, tačiau mes galime padėti jų išsirinktiems vadams įvesti socializmą, kol staiga pabudę, jie ras pas save komunizmą."

F.C.

Vilius Maslovas, Amerikos Žydų kongreso egzek. direktorius, prieš kurį laiką kalbėdamas New Yorke, pareiškė, kad šiuo metu Amerikai pavojus grėsia iš "dešinės" ir tam turi būti pasipriešinta, net "žinant, kad viskas į kairę nuo John Birch draugijos būtų žymima priešvalstybiška".

Maslovas neskiria sąvokų nei pavojų. Jis demagogiškai pranašauja, kad viskas į kairę nuo John Birch draugijos būsią šmeižiama priešvalstybine veikla, o viskas į dešinę nuo . . . (nuo ko? Nagi, nuo jo paties!), taigi, viskas į dešinę jau sudaro viešą ir valstybinį pavojų.

N.R.

ATSIŲSTA PAMINĖTI

J. Gliauda, IKARO SONATA, romanas, 194, psl., Nidos leidinys, 1 dol., kietais viršeliais — 1.50 dol.

J. Joerg, LAIMĖS IEŠKOTOJAI, novelės, 262 psl., Nidos leidinys, 1 dol., kietais viršeliais — 1.50 dol.

H. Tautvaišienė, TAUTŲ KAPINYNAS SIBIRO TUNDROJE, atsiminimai iš Sibiro vergų stovyklų, 133 psl., išl. Amer. Liet. Socialdemokratų Sąjunga. Kaina 1.25 dol.

The News Review, March 1962, No.3. Ukrainiečių buv. politkalinių ir sovietų režimo aukų period. leidinys. Žurnale patiektas KARIO bendradarbio Pr. Alšėno biografinis vaizdelis, kurį parašė S. Pidhainy.

AUKOJO KARIUI:

LVS "Ramovė" Manchester'io sk., England	$8.00
Černius J., Flint, Mich.	4.00
Morkūnas K., Euclid, Ohio	4.00
Valaitis J., Chicago, Ill.	4.00
Vilėniškis Aug., Richmond Hill, N. Y.	4.00
Nenortas V., Hartford, Conn.	2.00
Juras St., Chicago, Ill.	1.00
Kulbokienė V., Boston, Mass.	1.00

A. a. STASIO BUTKAUS

Pirmojo Lietuvos Kareivio fondan aukojo:

45. LVS "Ramovė" Manchester Skyrius, England	$28.80
46. Ryliškis Andrius, Brooklyn, N. Y.	5.00

ATSKIRO NR. KAINA — 60¢

DARBININKAS

Visų lietuvių laikraštis, išeinąs du kartu savaitėje. — Duoda išsamias pasaulinių įvykių ir lietuvių visuomeninės veiklos apžvalgas. Laikosi tvirto ir griežto nusistatymo kovoje už Lietuvos laisvę.

Redakciją sudaro:

Simas Sužiedėlis, Juozas Brazaitis, Paulius Jurkus, kun. Vikt. Dabušis

Leidžia lietuviai pranciškonai

Metams $6.00. Naujiems skaitytojams pirmais metais — $5.00. Susipažinimui dvi savaites siunčiamas nemokamai.

DARBININKAS
910 Willoughby Ave., Brooklyn 21, N. Y.

Laisvoji Lietuva

Prenumerata:

Metams $4.50
Pusei metų $2.50
Atsk. Nr. . . . . 10¢

Adresas:

911 W. 32nd ST., CHICAGO 8, ILL

SKAITYKITE

DIRVA

nuo 1960 metų einančią tris kartus per savaitę • Turinčią visuose pasaulio kraštuose savo bendradarbius • Tai geriausiai informuotas ir lietuviško gyvenimo vaizdais iliustruotas laikraštis • Metams kaštuoja tik $10.00. Rašykite —

DIRVA
6907 Superior Ave., Cleveland 3, Ohio

KARIO LEIDINIAI

(KARIO prenumeratoriams žymios nuolaidos)

1. H. Sienkevičius — **KRYŽIUOČIAI**, 3 tomai, viso 1116 psl. Vertė K. Jankūnas; dail. V. K. Jonyno spalvuotas piešinys viršelyje ir aplanke. Kaina $10.50 (Prenumeratoriams $8.00).
2. V. Biržiška — **PRAEITIES PABIROS**, 352 psl. daug paveikslų, įrišta. Kaina $6.50 (Prenumeratoriams $5.50).
3. O. Urbonas — **ŽALGIRIO MŪŠIS**, 94 psl. teksto, 16 specialių psl. iliustracijų ir dvispalvės mūšio schemos. Viršelis su aplanku. Kaina $3.00 (Prenumeratoriams $2.50).
4. Z. Raulinaitis — **DURBĖS MŪŠIS**, 96 psl., daug iliustracijų. Atspausta iš 1960 m. KARIO. Kaina $1.25 (Prenumeratoriams $1.00).
5. Z. Raulinaitis — **AIŠČIAI KARINĖS ISTORIJOS ŠVIESOJE**. Atspausta iš 1961 m. Kario. Kaina $1.25 (Prenumeratoriams $1.00).

Phone PRospect 8-5374

BALYS RADIO & TELEVISION

SALES - SERVICE

Electrical Appliances - Gifts - Records
Cards - Films

2646 West 71st St., Chicago 29, Ill

VIENYBĖ

Seniausias lietuvių laikraštis pasaulyje

Eina nuo 1886 metų

Šiais metais švenčia savo
Deimantinį Jubiliejų

Prenumerata 7 doleriai metams

VIENYBĖ
192 Highland Blvd., Brooklyn 7, N. Y.

Prenumerata JAV-se ir užsienyje: Metams — $6.00, pusmečiui — $3.00, atsk. nr. — 60¢. Skelbimai pagal susitarimą. Pinigus siųsti šiuo adresu:

L. BILERIS, % KARYS
916 Willoughby Avenue
Brooklyn 21, N.Y., U.S.A.

Keisdami adresą nedelsdami praneškite KARIUI, pažymėdami naująjį ir senąjį adresą.

•

Rankraščiai redakcijoje nesaugomi.

Įvairių autorių straipsniai skelbiami KARYJE nevisada reiškia redakcijos ar leidėjų nuomonę.

KARYS išleidžiamas kiekvieno mėnesio pradžioje. Jam skiriami straipsniai turi pasiekti redakciją dvi savaites prieš išleidimą.